

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΣΧΟΛΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ &
ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ & ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ»
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ «ΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ»

**Τίτλος Εργασίας: «Προοπτικές Επιχειρηματικότητας για Στήριξη
Μονογονεϊκών Οικογενειών»**
Διπλωματική Εργασία

Όνομα φοιτητή: Δανάη Αλεξανδρή

Αθήνα, 2017

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

**ΣΧΟΛΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ, ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ &
ΕΦΑΡΜΟΣΜΕΝΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ & ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ»
ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗ «ΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΚΑΤΑΝΑΛΩΤΗ»**

Τριμελής Εξεταστική Επιτροπή

**Ελένη Σαρδιανού (Επιβλέπουσα)
Επίκουρη Καθηγήτρια, Τμήμα Οικιακής Οικονομίας & Οικολογίας,
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο**

**Ελένη Θεοδοροπούλου
Καθηγήτρια, Τμήμα Οικιακής Οικονομίας & Οικολογίας,
Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο**

**Ρόιδω Μητούλα
Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τμήμα Οικιακής Οικονομίας &
Οικολογίας, Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο**

Η Δανάη Αλεξανδρή

δηλώνω υπεύθυνα ότι:

- 1) Είμαι ο κάτοχος των πνευματικών δικαιωμάτων της πρωτότυπης αυτής εργασίας και από όσο γνωρίζω η εργασία μου δε συκοφαντεί πρόσωπα, ούτε προσβάλλει τα πνευματικά δικαιώματα τρίτων.
- 2) Αποδέχομαι ότι η ΒΚΠ μπορεί, χωρίς να αλλάξει το περιεχόμενο της εργασίας μου, να τη διαθέσει σε ηλεκτρονική μορφή μέσα από τη ψηφιακή Βιβλιοθήκη της, να την αντιγράψει σε οποιοδήποτε μέσο ή/και σε οποιοδήποτε μορφότυπο καθώς και να κρατά περισσότερα από ένα αντίγραφα για λόγους συντήρησης και ασφάλειας.

Σελίδα για Αφιέρωση

Αφιερώνω την παρούσα διπλωματική εργασία στις γυναίκες που έχουν μάθει τι σημαίνει μοναξιά... αλλά αγαπούν περισσότερο από τους ανθρώπους που πορεύονται με παρέα στη ζωή... γιατί αγαπούν τα άτομα που θα έπρεπε να στηρίζονται σε 2 άτομα αντί για 1... τα παιδιά τους...

Σελίδα για γνωμικό

"...

She could've cried, but she didn't have time

She had a baby to feed

A pink blanket to find

To rock their little one to sleep

..."

Πηγή: Google Play Music. (n.d.). She didn't have time. Terri Clark. Life Goes On. Written by Nicole Marie Witt, Pat Bunch. Copyright © Warner/Chappell Music, Inc, Round Hill Music Big Loud Songs, Mike Curb Music. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο

https://play.google.com/music/preview/Tisnslhx5jpkmsbmvi6cnbc6hza?lyrics=1&utm_source=google&utm_medium=search&utm_campaign=lyrics&pcampaignid=kp-lyrics (21/8/2017)

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστίες αποδίδω:

- Στην επιβλέπουσα καθηγήτρια για την αμέριστη υποστήριξή της.
- Σε όλους τους καθηγητές του μεταπτυχιακού προγράμματος σπουδών για τις γνώσεις, τις ιδέες, την έμπνευση και την ανά περίπτωση βοήθειά τους προς καθένα φοιτητή.
- Στη μητέρα μου για την υπομονή της.

Κυρίως ευχαριστώ το γιο μου Σταύρο, διότι απλά... υπάρχει... για να με αγαπάει.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Περίληψη	8
Abstract.....	9
Κατάλογος Πινάκων	10
Κατάλογος Σχημάτων	11
Συντομογραφίες	12
Εισαγωγή.....	13
Κεφ.1: Θεωρία & Βιβλιογραφική Επισκόπηση.....	15
1.1. Επιχειρηματικότητα.....	15
1.2. Χαρακτηριστικά της Επιχειρηματικότητας	16
1.3. Μονογονεϊκές Οικογένειες	16
1.4. Επιχειρηματικότητα & Μονογονεϊκές Οικογένειες.....	18
1.5. Γυναικεία Επιχειρηματικότητα & Κοινωνική Ένταξη.....	19
1.6. Κοινωνική & Βιώσιμη Επιχειρηματικότητα	20
Κεφ.2: Στατιστική Επαλήθευση & Επικέντρωση στον Ελληνικό Χώρο...	22
2.1. Αυτοαπασχολούμενοι.....	22
2.2. Ευελιξία Χρόνου Αυτοαπασχολουμένων	27
2.3. Δημογραφικά Χαρακτηριστικά Γυναικών Μονογονέων.....	30
2.4. Βιωσιμότητα.....	35
Κεφ.3: Συμπεράσματα Διπλωματικής Εργασίας	38
3.1. Συμπερασματική Επαλήθευση Κοινωνικής & Βιώσιμης Επιχειρηματικότητας Μονογονέων	38
3.2. Μοντέλο Κοινωνικής & Βιώσιμης Επιχειρηματικότητας για Μονογονείς.....	39
3.3. Συζήτηση.....	43
3.4. Επίλογος.....	44
 Βιβλιογραφία.....	 46
Παράρτημα.....	50

Περίληψη

Σκοπός της συγκεκριμένης διπλωματικής εργασίας είναι η μελέτη των υπαρχόντων προοπτικών επιχειρηματικότητας για τη στήριξη της ευπαθούς ειδικής ομάδας των μονογονεϊκών οικογενειών. Η συγκεκριμένη μελέτη αποτελεί βιβλιογραφική επισκόπηση μέσω θεωρητικών ή ερευνητικών πηγών και στατιστικών δεδομένων. Συντελείται στα πλαίσια της επιχειρηματικότητας, διότι αποτελεί πηγή δημιουργίας θέσεων εργασίας. Παράλληλα παρουσιάζεται με αυξημένο ατομικό ψυχολογικό όφελος σε σχέση με την επιλογή άλλων μορφών εργασίας. Η αλλαγή από την άλλη των κοινωνικών και οικογενειακών προτύπων συνοδευόμενη από αύξηση του ηλικιακού ορίου απόκτησης οικογένειας έχει προκαλέσει καθυστέρηση εύρεσης ισορροπιών εργασιακής κατάστασης και οικογένειας αυξάνοντας τις πιθανότητες για δημιουργία μονογονεϊκών οικογενειών. Οι τελευταίες βρίσκονται σε θετική συσχέτιση με το γυναικείο φύλο, την πιθανότητα φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού. Στη διάρκεια της μελέτης, αναλύεται ο ορισμός και τα χαρακτηριστικά της επιχειρηματικότητας, η ιστορική και κοινωνική προέλευση των μονογονεϊκών οικογενειών σε συνδυασμό με τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν και η επιχειρηματικότητα από το πρίσμα της μητέρας μονογονέα ως προς τους περιορισμούς και τις δυνατότητες ανάπτυξης επιχειρηματικής δράσης. Η συσχέτισή τους παρουσιάζεται θετική ειδικά σε καθεστώς διάκρισης των φύλων, καθώς και σε συνδυασμό με τη λανθάνουσα εμπειρία της μητέρας στη φροντίδα του νοικοκυριού και των τέκνων. Τα παραπάνω επαληθεύονται στατιστικά και στην ελληνική επικράτεια. Συγκεκριμένα παρουσιάζονται δυνατότητες ανάπτυξης της απασχόλησης μέσω επιχειρηματικότητας, οι οποίες όμως επιβραδύνονται λόγω των μειωμένων ευκαιριών εκπαίδευσης και χρηματοδότησης, σε συνδυασμό με εμφάνιση διάκρισης των φύλων. Παρ' όλα αυτά το συγκεκριμένο καθεστώς απασχόλησης παρουσιάζεται με δυνατότητες βιώσιμης λειτουργίας υποστηρίζοντας τις ανάγκες αποδοτικότητας της υπό μελέτη κοινωνικής ομάδας. Το συμπέρασμα αφορά σε συνδυασμό κοινωνικής και βιώσιμης επιχειρηματικότητας μονογονέων, που αφορά όχι μόνο σε ανάληψη από μονογονείς αλλά και άμεση παροχή θέσεων εργασίας στην αντίστοιχη ευπαθή ομάδα.

Λέξεις κλειδιά: Κοινωνική, βιώσιμη επιχειρηματικότητα, μονογονείς

Abstract

The purpose of this bachelor's thesis is to study the existing entrepreneurial perspectives for the vulnerable group of single parent families' support. This study is a literature review of theoretical or research sources and statistical data. It takes place in the context of entrepreneurship because it is a source of job creation. At the same time its individual psychological benefit is presented more increased than in circumstances of other forms of work choice. Social and family standards' change on the other hand, in combination with an increase in the age limit for family acquisition, has led to a delay in finding work and family balances, increasing the possibilities of single-parent families' creation. The latter one has a positive correlation with the female gender, the possibility of poverty and social exclusion. During the study, the definition and characteristics of entrepreneurship, the historical and social origin of single parent families, in relation also with the problems they face, and entrepreneurship, from the point of view of the single mother in terms of the limitations and the possibilities of developing entrepreneurial action, are analyzed. Their correlation is particularly positive in gender discrimination regimes, as well as in conjunction with mother's latent household and child care experience. The above are also verified statistically in the Greek territory. Particularly, although employment growth possibilities are presented through entrepreneurship, they are slowed down due to reduced education and funding opportunities, coupled with gender discrimination. Nevertheless, this specific employment status is presented with sustainable living capabilities supporting the efficiency needs of the social group under study. The conclusion is about a combination of social and sustainable single-parent entrepreneurship, which not only involves single-parent business start, but direct jobs provision to the respective vulnerable group.

Keywords: Social, sustainable entrepreneurship, single parents

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίν.1: Κηρυχθείσες πτωχεύσεις επιχειρήσεων, κατά νομική μορφή, 1998-2015	σ.23-24
Πίν.2: Κατανομή των ερευνηθέντων νοικοκυριών ανάλογα με την κοινωνικο-επαγγελματική κατάσταση.....	σ.25
Πίν.3: Κατανομή των ερευνηθέντων νοικοκυριών κατά θέση στο επάγγελμα του υπευθύνου.....	σ.26
Πίν.4: Βαθμός επιρροής σειράς περιεχομένου και εργασιών	σ.28
Πίν.5: Βαθμός δυνατότητας καθορισμού αρχής και τέλους χρόνου εργασίας	σ.28
Πίν.6: Βαθμός δυνατότητας απουσίας από την εργασία.....	σ.29
Πίν.7: Κατανομή της χρήσης χρόνου κατά θέση στην εργασία του συνολικού πληθυσμού (μέσος χρόνος σε ώρες και λεπτά)	σ.29
Πίν.8: Μονογονείς και αριθμός παιδιών	σ.30
Πίν.9: Κατηγορίες μονογονέων ως προς αριθμό παιδιών	σ.31
Πίν.10: Πυρηνικές οικογένειες	σ.33
Πίν.11: Κίνδυνος φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις κατά τύπο νοικοκυριού	σ.33-34
Πίν.12: Χαρακτηριστικά νοικοκυριών	σ.34-35

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΣΧΗΜΑΤΩΝ

Σχ.1: Self-employed without employees	σ.22
Σχ.2: Self-employed with employees	σ.23
Σχ.3: Starting a business.....	σ.27
Σχ.4: Κατηγορίες μονογονέων (ποσοστά ως προς σύνολο μονογονέων)	σ.31
Σχ.5: Μονογονείς ανά αριθμό παιδιών	σ.32
Σχ.6: Electricity generated from renewable sources	σ.36
Σχ.7: Share of renewable energy in gross final energy consumption.....	σ.37
Σχ.8: Κοινωνική & βιώσιμη επιχειρηματικότητα	σ.41

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

NAWBO	National Association of Women Business Owners
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΟΟΣΑ	Οργανισμός Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης
UNDP	United Nations Development Programme

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπός της συγκεκριμένης διπλωματικής εργασίας είναι η μελέτη των υπαρχόντων προοπτικών επιχειρηματικότητας για τη στήριξη της ευπαθούς ειδικής ομάδας των μονογονεϊκών οικογενειών.

Η συγκεκριμένη μελέτη συντελείται στα πλαίσια της επιχειρηματικότητας, διότι αποτελεί πηγή δημιουργίας θέσεων εργασίας με την αντιμετώπιση της ανεργίας ενός ή περισσότερων ατόμων για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων και την ικανοποίηση των αναγκών, όπως συναντώνται στην παρούσα πραγματικότητα, σε συσχέτιση με την αναγκαιότητα ύπαρξης κατάστασης κερδοφορίας. Παράλληλα παρουσιάζεται με αυξημένο ατομικό ψυχολογικό όφελος σε σχέση με την επιλογή άλλων μορφών εργασίας. Η αλλαγή από την άλλη των κοινωνικών και οικογενειακών προτύπων οδήγησε σε χαλάρωση των οικογενειακών δεσμών και της στήριξης από το αντρικό φύλο, αυξάνοντας τις συνολικές υποχρεώσεις του γυναικείου πληθυσμού με την είσοδό τους στην αγορά εργασίας, συνοδευόμενη από αύξηση του ηλικιακού ορίου απόκτησης οικογένειας. Η καθυστέρηση εύρεσης ισορροπιών εργασιακής κατάστασης και οικογένειας αυξάνει τις πιθανότητες για δημιουργία μονογονεϊκών οικογενειών. Οι τελευταίες βρίσκονται σε θετική συσχέτιση με το γυναικείο φύλο, την πιθανότητα φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού.

Στο πρώτο λοιπόν κεφάλαιο αναλύονται μέσω βιβλιογραφικής επισκόπησης ο ορισμός και τα χαρακτηριστικά της επιχειρηματικότητας, η ιστορική και κοινωνική προέλευση των μονογονεϊκών οικογενειών σε συνδυασμό με τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν και η ανάλυση της μελέτης της επιχειρηματικότητας υπό το πρίσμα της μητέρας μονογονέα λόγω ηλικιακών περιορισμών για απόκτηση διαφορετικά δυνατοτήτων ανάπτυξης επιχειρηματικής δράσης. Η συσχέτιση τους παρουσιάζεται θετική ειδικά σε καθεστώτα διάκρισης των φύλων, καθώς και σε συνδυασμό με τη λανθάνουσα εμπειρία της μητέρας στη φροντίδα του νοικοκυριού και των τέκνων, λόγω της οποίας η παροχή ευκαιριών παρουσιάζεται χρήσιμη σε μικρο και μακρο-επίπεδο. Από τη μελέτη των θεωρητικών και ερευνητικών πηγών προκύπτει πως ο συνδυασμός κοινωνικής και βιώσιμης επιχειρηματικότητας κρίνεται χρήσιμος για την

ανάληψη από μονογονείς και τη στήριξη των οικογενειών τους, λόγω αποτελεσματικότητας, αποδοτικότητας και κοινωνικού οφέλους.

Τα παραπάνω επαληθεύονται στατιστικά και στον ελληνικό χώρο στο δεύτερο κεφάλαιο. Συγκεκριμένα, στην ελληνική επικράτεια παρουσιάζονται δυνατότητες ανάπτυξης της απασχόλησης μέσω επιχειρηματικότητας, καθότι παρέχει δυνατότητα ευελιξίας στατιστικά αποδεικνυόμενη, αν και η εργοδοτική ιδιότητα εμφανίζεται πιο σπάνια της αυτοαπασχόλησης, ενώ επιπρόσθετα η εξαρτημένη εργασία είναι κατά πολύ συνηθέστερη. Ο λόγος είναι οι μειωμένες εντός κράτους ευκαιρίες εκπαίδευσης και χρηματοδότησης, σε συνδυασμό με εμφάνιση διάκρισης των φύλων. Στη συνέχεια αναλύονται δημογραφικά οι μονογονεϊκές οικογένειες ως προς τα χαρακτηριστικά τους και αποδεικνύεται η θετική συσχέτισή τους με το γυναικείο φύλο. Παρότι ως ειδική ομάδα αντιμετωπίζουν πολύ υψηλό κίνδυνο φτώχειας, ελάχιστοι μονογονείς είναι αυτοαπασχολούμενοι. Η επιχειρηματικότητα παρουσιάζεται με δυνατότητες βιώσιμης λειτουργίας υποστηρίζοντας τις ανάγκες αποδοτικότητας της υπό μελέτη κοινωνικής ομάδας.

Στο τρίτο και τελευταίο κεφάλαιο παρουσιάζονται τα συμπεράσματα της διπλωματικής εργασίας με παρουσίαση μοντέλου κοινωνικής και βιώσιμης επιχειρηματικότητας μονογονέων, που αφορά όχι μόνο σε ανάληψη από μονογονείς αλλά και άμεση παροχή θέσεων εργασίας στην αντίστοιχη κοινωνική ομάδα και μάλιστα με συμμετοχική δράση τους για παραγωγή καινοτόμων προϊόντων και υπηρεσιών, χρησιμοποιώντας ουσιαστικά την υποστήριξη ως βάση της εξέλιξης. Οι έννοιες εν τέλει που θα αναλυθούν υποστηρίζονται σε παγκόσμιο, ευρωπαϊκό, μα και σε επίπεδο ελληνικής κοινωνίας.

ΚΕΦ.1: Θεωρία & Βιβλιογραφική Επισκόπηση

1.1. Επιχειρηματικότητα

Η συγκεκριμένη μελέτη συντελείται στα πλαίσια της επιχειρηματικότητας, διότι αποτελεί πηγή δημιουργίας θέσεων εργασίας με την αντιμετώπιση της ανεργίας ενός – αυτοαπασχολούμενος – ή περισσοτέρων – εργαζόμενοι – ατόμων (Cieslik, 2014).

Η επιχειρηματικότητα έχει αναλυθεί μέσα από σύνολο ορισμών στην πορεία του χρόνου ως ο κατάλληλος συνδυασμός δημιουργικότητας, συμπληρωματικότητας και αφουγκρασμού της παρούσας πραγματικότητας για την ικανοποίηση συγκεκριμένων αναγκών, χωρίς να παραλείπεται η αποδοτικότητα μέσω κερδοφορίας – οριζόμενη ως η «αξία του εγχειρήματος ανάλογα με τη συμβολή του» (Bull & Willard, 1993, σελ. 186) – ώστε να είναι βιώσιμη η προσπάθεια πραγματοποίησης – η οικονομική στήριξη αποτελεί τη βάση για να παραμένει μια επιχείρηση ζωντανή και να εξελίσσεται στην πορεία του χρόνου (Πάπυρος Larousse, 2003, σελ. 306). Αποδίδεται εναλλακτικά ως το σύνολο των λειτουργικών διαδικασιών για την πρακτική εφαρμογή και πραγματολογική αναπαράσταση μια ιδέας. Επιχειρηματικότητα σημαίνει κατ' επέκταση πραγματοποίηση έργου «με αυτονομία και με κίνητρο ένα όραμα ή κοινωνικό σκοπό με προσωπικό οικονομικό ή ψυχικό όφελος» (Bull & Willard, 1993, σελ. 188). Αν λοιπόν μελετηθεί η υπάρχουσα κατάσταση, η επιχειρηματικότητα προκύπτει από το κίνητρο επίτευξης συγκεκριμένων στόχων.

Η χρησιμότητα προτίμησης της επιχειρηματικότητας έγκειται στο γεγονός πως εμφανίζεται με αυξημένο ψυχολογικό όφελος, σε σύγκριση με την εξαρτημένη εργασία, με τάση να αντισταθμίζει τις αυξημένες ώρες εργασίας (Puri & Robinson, 2007).

1.2. Χαρακτηριστικά της Επιχειρηματικότητας

Η επιχειρηματικότητα φαίνεται βάσει μελέτης της αντίστοιχης βιβλιογραφίας να επηρεάζεται από συγκεκριμένους παράγοντες – χαρακτηριστικά. Τα τέσσερα βασικά στοιχεία της είναι το όραμα, η χρηματοδότηση, η πρόσληψη προσωπικού και η κερδοφορία (Greeve & Salaff, 2003).

Το μέγεθος ευλόγως φαίνεται να παρουσιάζει θετική συσχέτιση με την αύξηση της απασχόλησης, ειδικά αν απασχολούνται πάνω από είκοσι άτομα, όπως και η δημιουργία νεοσύστατων καινοτόμων επιχειρήσεων ή αντίστοιχα η ισχυροποίησή τους στην αγορά. Η δημιουργία παρ' όλα αυτά μικρών επιχειρήσεων από άτομα που παρουσιάζονται με μειωμένη αυτονομία, όπως ο γυναικείος πληθυσμός, δημιουργεί ευκαιρίες επαγγελματικής ανέλιξης και ανεξαρτητοποίησης (Dilger, 2013), σε αντίθεση με εύρεση λύσεων όπως η ευελιξία των ωραρίων μέσω απασχολησιμότητας, όπου η οικονομική ευμάρεια του νοικοκυριού αποδεικνύεται αμφίβολη, ιδιαίτερα σε περιπτώσεις μητρότητας και στήριξης του εισοδήματος μόνο από έναν ενήλικα (McFate, Lawson, & Wilson, 1995).

Σημαντικό κίνητρο αποτελεί η διεύρυνση της φορολογικής βάσης για απόκτηση ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων, εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου, εκμετάλλευση της τεχνολογικής έκρηξης και παροχή επενδυτικών ευκαιριών για δημιουργία νέων θέσεων εργασίας (National Association of Women Business Owners [NAWBO], 2017).

1.3. Μονογονεϊκές Οικογένειες

Η ανάγκη γυναικείας ανεξαρτητοποίησης και οικονομικής αυτονομίας προήλθε από την αλλαγή των κοινωνικών και οικογενειακών προτύπων που επέφερε στο δυτικό κόσμο η σεξουαλική απελευθέρωση, το φεμινιστικό κίνημα και η αύξηση του ατομικισμού.

Το αποτέλεσμα ήταν η ρήξη των ισορροπιών λόγω της αύξησης των συνολικών υποχρεώσεων του γυναικείου φύλου με παράλληλη χαλάρωση των οικογενειακών δεσμών και θεσμών όσον αφορά στη στήριξη από το αντρικό φύλο. Σε αντίθεση με την κλασική πατριαρχική οικογένεια – ένας επαρκής μισθός πλήρους ωραρίου, γάμος σε νεαρή ηλικία, ισχυρότεροι δεσμοί και στήριξη συζύγου και παιδών, με δυνατότητες βελτίωσης της οικονομικής ευμάρειας με το πέρασμα της ηλικίας – οι σχέσεις της σύγχρονης εποχής διακατέχονται από εναλλαγές, αστάθεια, απόκτηση οικογένειας σε μεγαλύτερη ηλικία λόγω της αύξησης των εργαζομένων με την είσοδο των γυναικών στην αγορά εργασίας, άρα την αύξηση των εκπαιδευτικών απαιτήσεων και των ηλικιακών περιορισμών για απόκτηση αυτονομίας και δημιουργία έγγαμου βίου. Η αργοπορία απόκτησης ομαλών και σταθερών σχέσεων αυξάνει τις πιθανότητες για δημιουργία μονογονεϊκών οικογενειών.

Η πλειοψηφία των τελευταίων συντηρούνται από γυναίκες μονογονείς, που τείνουν να αντιμετωπίζουν υψηλότερες πιθανότητες φτώχειας λόγω της διάκρισης των φύλων στη θετική ευελιξία ωραρίων και μισθού και την προαιρετική ανά περιπτώσεις στήριξη από τον άλλο γονέα, με αποτέλεσμα την εξάρτηση από τις προηγούμενες γενιές (McFate et al, 1995). Η μεταβατική λοιπόν περίοδος ανεξαρτητοποίησης και επαγγελματικής απελευθέρωσης των γυναικών προκαλεί ανισότητα των φύλων, άρα αναγκαστική αποδοχή από τις τελευταίες και συμφέρον θεσμοποίησης υψηλής απόδοσης εργασίας σε χαμηλό κόστος, αυξάνοντας τα ποσοστά φτώχειας του αντιστοίχου πληθυσμού, ιδιαίτερα σε συνδυασμό με την ύπαρξη τέκνων (Organisation for Economic Co-operation and Development [OECD], 2008). Η μεγαλύτερη ανάγκη είναι της οικονομικής διαχείρισης και αφορά στην εκπλήρωση των υποχρεώσεων στα έξοδα σπιτιού και τη φροντίδα τέκνων, ενώ παράλληλα περιπλέκεται με το θέμα χρόνου δημιουργώντας το ειρωνικό μοτίβο μίας μητέρας που χρειάζεται την οικονομική ευμάρεια, διαμοιράζει το μεγαλύτερο μέρος του χρόνου της ανάμεσα στην απόκτηση εισοδήματος και τη φροντίδα των παιδιών της.

Παράλληλα η μελετώμενη οικογενειακή κατάσταση αντιμετωπίζει προβλήματα κοινωνικού αποκλεισμού, καθώς τείνει να περιθωριοποιείται (Hertz & Ferguson, 1998).

1.4. Επιχειρηματικότητα & Μονογονεϊκές Οικογένειες

Η ανάπτυξη επιχειρηματικότητας έχει μελετηθεί κυρίως από την πλευρά της μητέρας που είναι μονογονέας διότι το γυναικείο φύλο αποτελεί πλειοψηφία, καθώς επίσης ευλόγως αντιμετωπίζει τα εμπόδια ανατροφής, όπως επεξηγήθηκε στην προηγούμενη ενότητα.

Σύμφωνα με τον Green (2013), η νεανική επιχειρηματικότητα – κάτω των 25 ετών (OECD, 2016) – όπως και σε περίπτωση που πρόκειται για νέες μητέρες και μάλιστα μονογονείς, είναι διακινδυνευμένη λύση αν δεν προϋπάρχουν αντίστοιχη εκπαίδευση και σπουδές. Επίσης η επιχειρηματικότητα είναι χρήσιμη αν υπάρχει δυνατότητα αυτοδιάθεσης λόγω εξεύρεσης επενδυτικών πόρων, άρα αν έχει προηγηθεί εξαρτημένη εργασία – εμπειρία – στοιχείο που αποτελεί ηλικιακό και εισοδηματικό περιορισμό της μελέτης, καθώς η ολοκλήρωση των σπουδών και η έναρξη εργασίας καθυστερούν πλέον έως τα μέσα της δεύτερης δεκαετίας της ζωής (Halabisky, Potter, & Kautonen, 2012). Σημαντικό προσόν λοιπόν της επιχειρηματικότητας είναι πως επιτρέπει την αυτονομία στο ζήτημα διαχείρισης χρόνου που προκύπτει συχνά στους μονογονείς, λόγω της ατομικής ευθύνης στην ανατροφή των τέκνων (Hertz & Ferguson, 1998).

Σε κατάλληλες λοιπόν ηλικιακές συνθήκες και σύμφωνα με τους McFate et al (1995), ως ευπαθούς ομάδας, η οικονομική και κοινωνική ευημερία μιας μονογονεϊκής οικογένειας θεωρείται σε θετική συσχέτιση με τη δημιουργία επιχειρηματικής δράσης του μονογονέα για την έξοδο από το φαύλο κύκλο της προκατειλημμένης οικονομικής και ποιοτικής μεταχείρισης στην αγορά εργασίας, καθώς το υψηλό μορφωτικό επίπεδο δεν επιτυγχάνει απαραίτητα μειωμένη ανεργία όταν σε μία κοινωνία συναντάται διάκριση των φύλων στην εξαρτημένη σχέση εργασίας κάνοντας απαραίτητη την παροχή ευκαιριών για δυνατότητες αυτονομίας. Δίδεται έτσι η δυνατότητα επίλυσης οικονομικών και προβλημάτων απασχόλησης, καθώς διαφορετικά η ευέλικτη εξαρτημένη εργασία – συνδυασμένη με χαμηλούς μισθούς σε συσχέτιση με πολύωρη παρουσία, παραοικονομία και μειωμένες δυνατότητες εξέλιξης, ιδιαίτερα συχνά παρατηρηθέντα φαινόμενα σε ευπαθείς κοινωνικές ομάδες (OECD, 2014) – παρουσιάζεται συνηθισμένη σε περιόδους κρίσης και ανεργίας

προκαλώντας την αναγκαιότητα δαπανών κοινωνικής προστασίας (McFate, Smeeding, & Rainwater, 1995).

Η υποστήριξη – υλική και μη – είναι βασικό στοιχείο της πραγματοποίησης αντιστοίχων εγχειρημάτων (NAWBO, n.d.). Τη θετική συσχέτιση εξάλλου της επιχειρηματικότητας με τη μονογονεϊκή ιδιότητα αποδέχεται ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ) μέσα από το αναπτυξιακό του πρόγραμμα (United Nations Development Programme [UNDP], 2017).

1.5. Γυναικεία Επιχειρηματικότητα & Κοινωνική Ένταξη

Λόγω της εξειδίκευσης σε γυναίκες μονογονείς για τους λόγους που προαναφέρθηκαν ενδιαφέρουσα και χρήσιμη κρίνεται η μελέτη της επιχειρηματικότητας ως τρόπος πραγματοποίησης της γυναικείας ένταξης.

Στις γυναικείες επιχειρηματικές δράσεις σημαντικό θεωρείται το υπόβαθρο της λανθάνουσας, μη καταγεγραμμένης παραταύτα, εμπειρίας διαχείρισης της μητρότητας και του νοικοκυριού (Coughlin & Thomas, 2002), λόγω πιθανόν του ισχυροτέρου συναισθηματικού κινήτρου σε σχέση με το υλικοοικονομικό μιας εξαρτημένης μορφής εργασίας. Ως απόδειξη, η ικανότητα των γυναικών να χειρίζονται το νοικοκυριό και την ανατροφή των τέκνων παράλληλα με την αυξανόμενη επαγγελματική τους διεξόδυση θεωρείται πως δημιουργεί πιθανότητες οικονομικής ανάπτυξης. Την εμφάνιση της τελευταίας όμως καθυστερεί η αργή κοινωνική πορεία αποδοχής της ανεξαρτητοποίησης του γυναικείου φύλου, προκαλώντας τοιούτοτρόπως εμπόδια στην οικονομική μεγέθυνση – η τελευταία προκαλείται για λόγους που προαναφέρθηκαν, όπως επιχειρηματικότητα για αύξηση θέσεων εργασίας, στοιχείο που αποδεικνύεται και από τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (ΟΟΣΑ), ο οποίος υποστηρίζει τις δυνατότητες ανάπτυξης και επέκτασης της γυναικείας επιχειρηματικότητας (OECD, 2004). Επιπρόσθετο εμπόδιο αποτελεί η μη ενσωμάτωση στο εγχώριο προϊόν των κατά πλειοψηφία άνευ άμεσης οικονομικής απόδοσης γυναικείων δραστηριοτήτων της φροντίδας του νοικοκυριού και των τέκνων.

Έχει επίσης παρατηρηθεί πως όσο φτωχότερη είναι μία κοινωνική οργάνωση, τόσο αυξάνονται οι ώρες του νοικοκυριού για τη γυναίκα ή τη μητέρα, στοιχείο που επιβεβαιώνει πως αφού ως νοικοκυρά εργάζεται αμισθί, η εργασία της προσθέτει το εισόδημα και η επιχειρηματικότητα την ευελιξία της αυτοδιάθεσης του χρόνου, σε συνδυασμό με τη θεώρηση πως το γυναικείο φύλο διαχειρίζεται κατά πολύ αποτελεσματικότερα από το αντρικό τα έσοδα ενός νοικοκυριού έχοντας μακροπρόθεσμο προσανατολισμό και αυξάνοντας την ποιότητα ζωής της οικογένειας και των τέκνων. Συγκεκριμένα, οι γυναίκες θεωρούνται ιδιαίτερα ικανές και καινοτόμες σε υψηλές διοικητικές θέσεις και βαθμίδες λόγω της δυνατότητας τους για λήψη αρμοδιοτήτων και πολυενασχόληση στη διάρκεια της ημέρας, η διάκριση των φύλων εμποδίζει όμως την αύξηση της παραγωγικότητας με υψηλά ποσοστά προτίμησης αντρών. Η επιχειρηματικότητα λοιπόν μπορεί να αποτελέσει ευκαιρία ελεύθερης λήψης αποφάσεων και επομένως οικονομικής μεγέθυνσης, καθώς οι υψηλά ιστάμενες εργαζόμενες δύνανται να αναπτύσσουν τα στοιχεία που συνιστούν τους λόγους και τα χαρακτηριστικά στα οποία βασίζεται η διαδικασία δημιουργίας και λειτουργίας μιας επιχείρησης, επομένως είναι αυξημένες οι πιθανότητες επιτυχίας στην ανάπτυξη δικής τους επιχειρηματικής δράσης (OECD, 2008).

Τη θετική συσχέτιση επιχειρηματικότητας και γυναικείας ένταξης υποστηρίζει ο ΟΟΣΑ (OECD, 2014), παρά το μεταβατικό στάδιο ισότιμης αποδοχής του γυναικείου φύλου στην αγορά εργασίας.

1.6. Κοινωνική & Βιώσιμη Επιχειρηματικότητα

Η επιχειρηματικότητα, όπως διαφάνηκε μέσω προηγούμενων πηγών, σε συνδυασμό με την κατάλληλη εκπαίδευση θα έδινε αποτελεσματικούς συνδυασμούς οικονομικής και οικογενειακής απόδοσης, προσθέτοντας λήψη θετικών προτύπων για τις επόμενες γενεές (Buvinić, 1997) και την κοινωνία με την ικανοποίηση κοινωνικού οφέλους.

Οι οργανισμοί λοιπόν διαχωρίζονται σε κερδοσκοπικούς και μη κερδοσκοπικούς. Η κοινωνική επιχειρηματικότητα – δυνάμενη να λειτουργήσει σε διάφορα επίπεδα συνδυασμών των μορφών οργάνωσης των οργανισμών, συμπεριλαμβανομένου του δημοσίου τομέα – διαφοροποιείται από την αντίστοιχη του ιδιωτικού τομέα ως προς τη συσχέτιση της οικονομικής απόδοσης και της κερδοφορίας με το κοινωνικό όφελος, το οποίο λειτουργεί ως σκοπός της αποδοτικότητας και της επίτευξης των στόχων (Baumol, 1990* Mair & Marti, 2006* Peredo & McLean, 2006). Πιο συγκεκριμένα λειτουργεί ως ενδιάμεση των μη κερδοσκοπικών οργανισμών και του ιδιωτικού τομέα με ιδιαίτερη έμφαση στη βιώσιμη ανάπτυξη με ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα, καθώς προσαρμόζεται στις συνθήκες του περιβάλλοντος ικανοποιώντας κοινωνικές ανάγκες με απαραίτητη όμως προϋπόθεση τη χρηματοδότηση των δράσεων (Weerawardena & Mort, 2006).

Η περιβαλλοντική παρ' όλα αυτά υποβάθμιση μειώνει τις πιθανότητες ενασχόλησης με τον πρωτογενή τομέα (Buvinic, 1998), διατηρώντας υψηλή την πιθανότητα για απασχόληση σε κλάδους υπηρεσιών (OECD, 2004). Ο σεβασμός στο περιβάλλον ανταποκρίνεται στο πρόβλημα της ύπαρξης πεπερασμένων πόρων και τη μείωση της κατανάλωσης και μόλυνσής τους μέσω περιβαλλοντικών πρακτικών. Παράλληλα με την κοινωνική λοιπόν, η βιώσιμη επιχειρηματικότητα δύναται να αυξήσει την αποτελεσματικότητα μειώνοντας το κόστος – να οδηγήσει εναλλακτικά σε βιώσιμη επίτευξη του στόχου με επιρροή στα μακροοικονομικά δεδομένα (Dean, 2013). Ο συνδυασμός κοινωνικής και βιώσιμης επιχειρηματικότητας δημιουργεί πληρότητα αποδοτικότητας, αποτελεσματικότητας και κοινωνικού οφέλους, καθώς οδηγεί σε βιώσιμη κερδοφορία, που δεν αφορά σε προσωπικό συμφέρον, μα στην επίτευξη της ικανοποίησης των αναγκών της τοπικής κοινωνίας και της μακροοικονομικής σταθερότητας με διατήρηση και ανάπτυξη της επένδυσης και της απασχολησιμότητας μέσα από κανονισμούς υγιούς και ίσης πρόσβασης, παράλληλα με δυνατότητες εκπαίδευσης και εξέλιξης (Galliano, 2003).

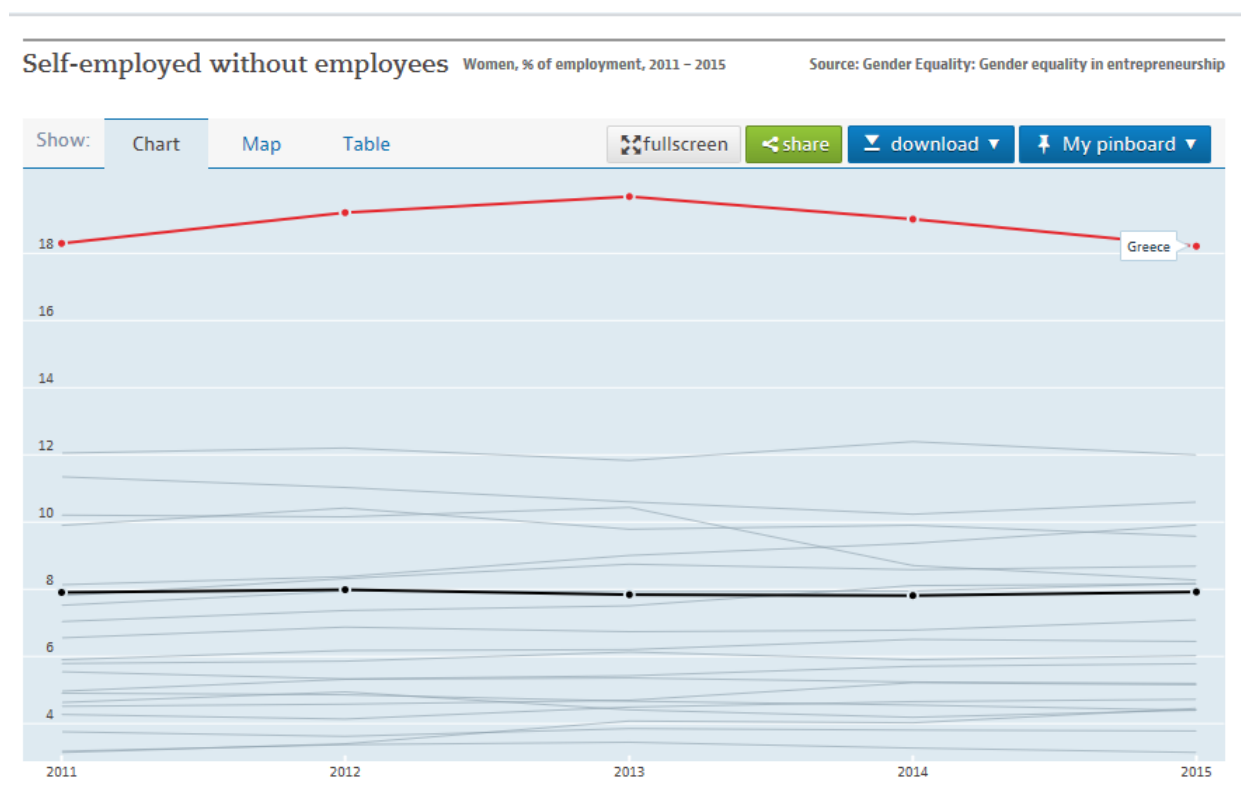
Ο συνδυασμός ως αποτέλεσμα των δύο συγκεκριμένων μορφών επιχειρηματικότητας δύναται να αποτελέσει ισχυρή προοπτική στήριξης των μονογονεϊκών οικογενειών μέσω επιχειρηματικής δράσης μονογονέων με στοιχεία βιωσιμότητας, τοπικής ανάπτυξης για προσβασιμότητα και μακροοικονομικής εξέλιξης.

ΚΕΦ.2: Στατιστική Επαλήθευση & Επικέντρωση στον Ελληνικό Χώρο

2.1. Αυτοαπασχολούμενοι

Οι ελληνικές επιχειρήσεις φαίνονται να συνιστούν υψηλό λόγο κινητοποίησης της απασχολησιμότητας σύμφωνα με τον ΟΟΣΑ, κυρίως όμως όσον αφορά στην προσωπική απασχόληση, καθώς το ποσοστό εργοδοτικής ιδιότητας παρουσιάζεται χαμηλότερο από το αντίστοιχο των αυτοαπασχολουμένων χωρίς προσωπικό.

Σχήμα 1

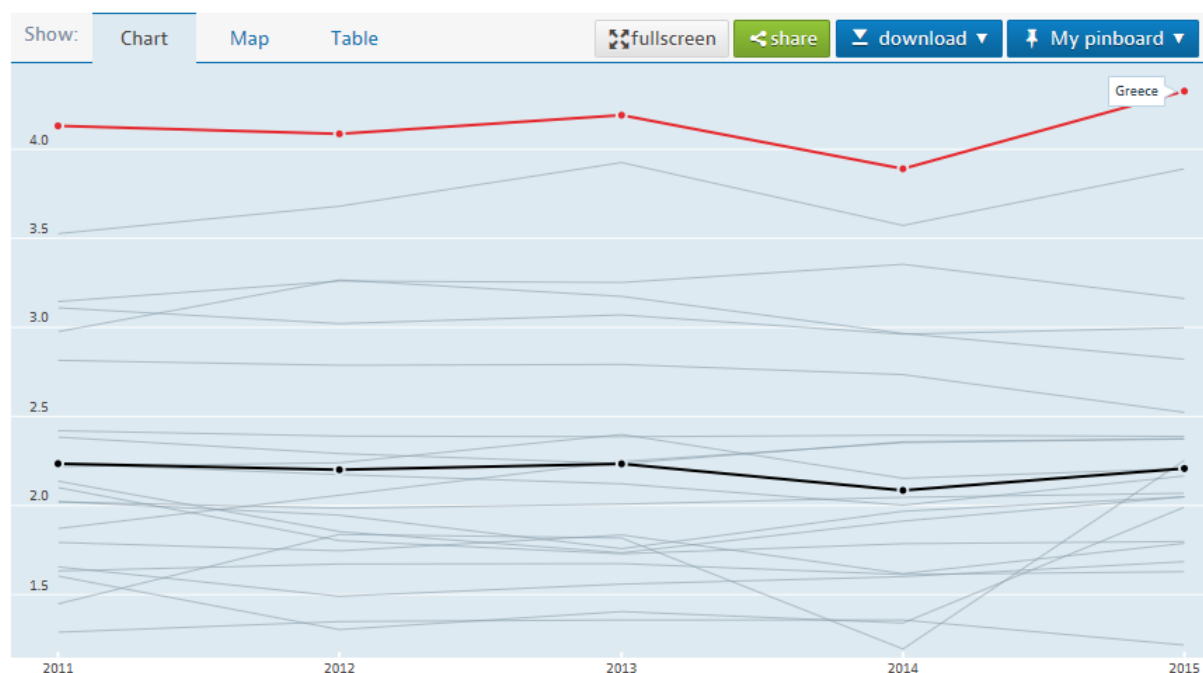

Πηγή: OECD. (2011). Data. Self-employed without employees. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο: <https://data.oecd.org/entrepreneur/self-employed-without-employees.htm#indicator-chart> (14/8/2017)

Σχήμα 2

Self-employed with employees Women, % of employment, 2011 – 2015

Source: Gender Equality: Gender equality in entrepreneurship

Πηγή: OECD. (2011). Data. Self-employed with employees. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο:

<https://data.oecd.org/entrepreneur/self-employed-with-employees.htm#indicator-chart>

(14/8/2017)

Συνδυαστικό θετικό στοιχείο είναι η μείωση των πτωχεύσεων των επιχειρήσεων σε σημαντικό βαθμό από τα τέλη της δεκαετίας του 1990.

Πίνακας 1

Κηρυχθείσες πτωχεύσεις επιχειρήσεων, κατά νομική μορφή, 1998 - 2015				
Έτος	Σύνολο	Κηρυχθείσες πτωχεύσεις κατά νομική μορφή		
		Ατομικές επιχειρήσεις	Προσωπικές εταιρείες	Κεφαλαιουχικές εταιρείες
1998	921	420	100	401
1999	886	421	116	349
2000	805	394	99	312
2001	700	336	105	259

2002	576	277	78	221
2003	516	233	66	217
2004	569	275	50	244
2005	612	280	58	274
2006	532	256	52	224
2007	524	254	43	227
2008	342	152	33	157
2009	368	149	45	174
2010	380	157	45	178
2011	474	206	76	192
2012	455	159	59	237
2013	437	138	50	249
2014	335	138	44	185
2015	206	52	41	113

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή. (2015). Πτωχεύσεις. Χρονοσειρά Ε05. Κηρυχθείσες πτωχεύσεις επιχειρήσεων κατά νομική μορφή (1998-2015). Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο: <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJU21/2011> (13/8/2017)

Η επιχειρηματική κατάσταση στην ελληνική επικράτεια χρήζει ενδυνάμωσης καθότι παρά το ήδη υψηλό ποσοστό που κατέχει σε σχέση με τον ΟΟΣΑ και τη βιωσιμότητα που φαίνεται να επιτυγχάνει, αποτελεί το μικρότερο ποσοστό απασχόλησης για τα δεδομένα εντός κράτους. Οι αυτοαπασχολούμενοι επιπρόσθετα απασχολούν μόνο κατά το ¼ προσωπικό μειώνοντας τις πιθανότητες για τη δημιουργία πάνω από μίας ανά επιχείρηση θέσης εργασίας.

Πίνακας 2

Κατανομή των ερευνηθέντων νοικοκυριών ανάλογα με την κοινωνικο-επαγγελματική κατάσταση

Χα ρα κ τ η ρ ι σ τ ι κ ά ν ο ι κ ο κ υ ρ ι ώ ν	Όλα τα νοικοκυριά	Νοικοκυριά με υπεύθυνο					
		Ποσοστά	Εργάτη στη βιομηχανία και στις υπηρεσίες	Υπάλληλο οπουδήποτε	Αυτοαπασχο- λούμενο (με προσωπικό ή μη στη βιομηχανία και τις υπηρεσίες)	Αυτοαπασχο- λούμενο στον πρωτογενή τομέα (γεωργοί, κτηνοτρόφοι κλπ.) εργάτη στον πρωτογενή τομέα	Λοιποί
Νοικοκυριά με υπεύθυνο	4148859	100%	-	-	-	-	-
Μισθωτός ή ημερομίσθιος	1274382	31%	13%	17%	-	0%	-
Αυτοαπασχολούμενος με μισθωτούς	175997	4%	-	-	4%	-	-
Αυτοαπασχολούμενος χωρίς μισθωτούς	537453	13%	-	-	9%	4%	-
Βοηθός στην οικογενειακή επιχείρηση	7741	0%	-	0%	-	0%	-
Μαθητευόμενος με αμοιβή	2153286	52%	-	-	-	-	52%

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή. (2011). Οικογενειακοί Προϋπολογισμοί (από 2008 και μετά).

Πίνακας 3.07. Κατανομή των ερευνηθέντων νοικοκυριών ανάλογα με την κοινωνικο -
επαγγελματική κατάσταση. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο:
<http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SFA05/2011> (12/8/2017). Ιδία επεξεργασία

Η ηλικία τέλος ενασχόλησης με την επιχειρηματικότητα επαληθεύεται πως αφορά κατά
βάση στη μετέπειτα της ολοκλήρωσης των σπουδών εποχή.

Πίνακας 3

Κατανομή των ερευνηθέντων νοικοκυριών κατά θέση στο επάγγελμα του υπευθύνου

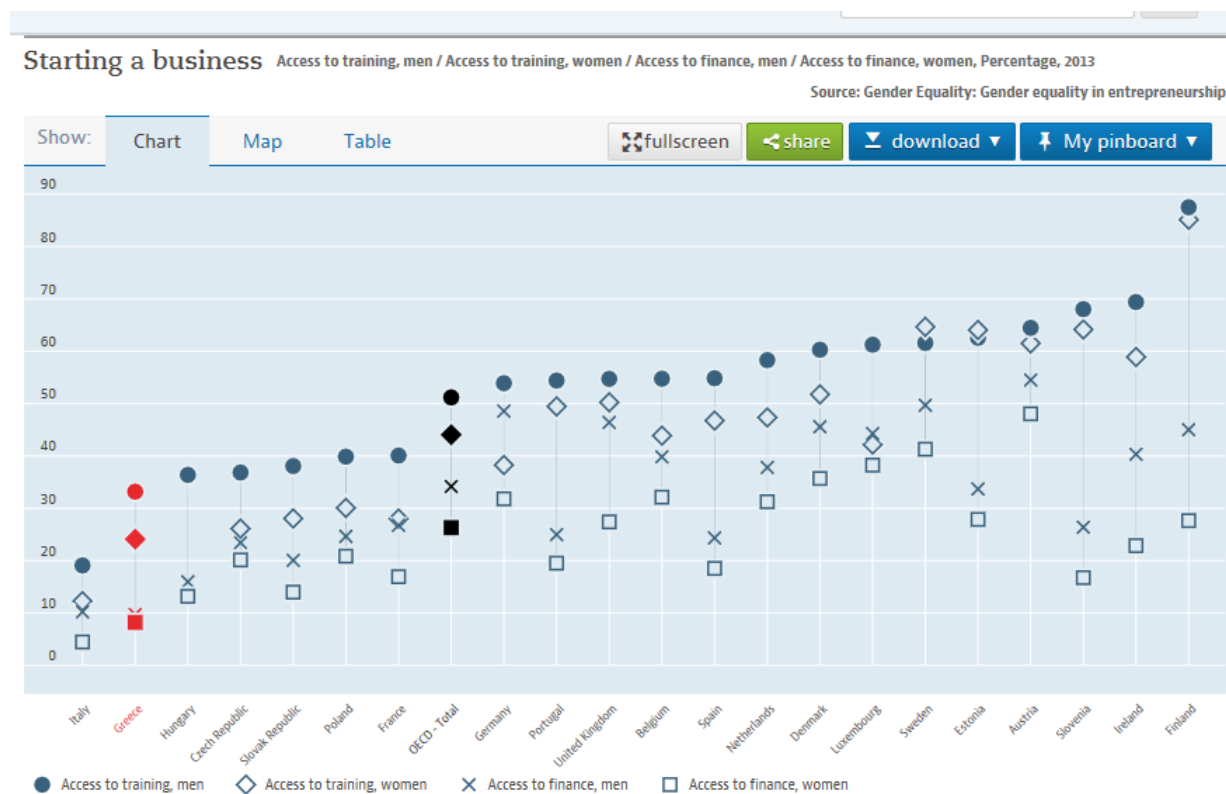
Χαρακτηριστικά νοικοκυριών	Όλα τα νοικοκυριά	Νοικοκυριά με υπεύθυνο				
		Μισθωτός ή ημερομίσθιος	Αυτοαπασχολούμενος με μισθωτούς	Αυτοαπασχολούμενος χωρίς μισθωτούς	Βοηθός στην οικογενειακή επιχείρηση	Λοιποί
Ηλικίες Υπευθύνου	4.148.861	1.274.384	175.998	537.453	7.742	2.153.286
Μέχρι 24	80.558	14.370	-	1.213	-	64.975
Από 25-34	361.974	236.406	12.853	40.228	432	72.056
Από 35-44	787.307	427.509	71.502	158.064	1.417	128.814
Από 45-54	787.215	419.646	55.545	172.297	1.060	138.668
Από 55-64	765.591	165.587	28.639	130.027	3.560	437.778
Από 65-74	727.804	10.866	6.357	35.380	1.273	673.928
75 και Άνω	638.412	-	1.102	244	-	637.067

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή. (2011). Οικογενειακοί Προϋπολογισμοί (από 2008 και μετά).

Πίνακας 3.06. Κατανομή των ερευνηθέντων νοικοκυριών κατά θέση στο επάγγελμα του υπευθύνου. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο: <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SFA05/2011> (12/8/2017). Ιδία επεξεργασία

Στατιστικός περιορισμός παραταύτα της ελληνικής επικράτειας είναι οι μειωμένες ευκαιρίες εκπαίδευσης και χρηματοδότησης για ίδρυση μιας νέας επιχείρησης και ανάπτυξη επιχειρηματικότητας, αποτελώντας από τους χαμηλότερους μέσους όρους υποστήριξης των παραπάνω, ειδικά όσον αφορά στο γυναικείο φύλο.

Σχήμα 3

Πηγή: OECD. (2013). Data. Starting a business. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο: <https://data.oecd.org/entrepreneur/starting-a-business.htm#indicator-chart> (14/8/2017)

Ως αποτέλεσμα, επαληθεύεται η ανάγκη παροχής κινήτρων και ευκαιριών για περαιτέρω επιχειρηματική δράση με απασχόληση προσωπικού – αποτελεί, όπως προαναφέρθηκε ένα από τα βασικά στοιχεία της επιχειρηματικότητας – για αύξηση των επενδυτικών δυνατοτήτων.

2.2. Ευελιξία Χρόνου Αυτοαπασχολουμένων

Όσον αφορά στη σχέση εργασίας, η βιβλιογραφική επισκόπηση επαληθεύεται και στο ελληνικό περιβάλλον, καθώς οι αυτοαπασχολούμενοι παρουσιάζουν πολύ μεγάλη ευελιξία χρόνου και διαχείρισης σε σχέση με τους μισθωτούς.

Πίνακας 4

Βαθμός επιρροής σειράς περιεχομένου και εργασιών

	Σύνολο	Σε ποιο βαθμό μπορείτε να επηρεάσετε τη σειρά με την οποία εκτελείτε το περιεχόμενο των εργασιών που αναλαμβάνετε;						Σε ποιο βαθμό μπορείτε να επηρεάσετε τη σειρά με την οποία εκτελείτε τις εργασίες που αναλαμβάνετε;					
		Σε μεγάλο ή κάποιο βαθμό		Σε μικρό βαθμό ή καθόλου		Δεν απάντησαν		Σε μεγάλο ή κάποιο βαθμό		Σε μικρό βαθμό ή καθόλου		Δεν απάντησαν	
		Πλήθος	%	Πλήθος	%	Πλήθος	%	Πλήθος	%	Πλήθος	%	Πλήθος	%
Αυτοπασχολούμενος με προσωπικό	247.382	197.835	80,0	33.779	13,7	15.768	6,4	204.242	82,6	27.396	11,1	15.744	6,4
Αυτοπασχολούμενος χωρίς προσωπικό	867.698	662.434	76,3	153.263	17,7	52.002	6,0	671.382	77,4	146.347	16,9	49.969	5,8
Μισθωτός	2.349.378	1.104.017	47,0	1.113.642	47,4	131.719	5,6	1.210.941	51,5	1.009.378	43,0	129.060	5,5
Βοηθός στην οικογενειακή επιχείρηση	161.088	98.374	61,1	48.516	30,1	14.198	8,8	100.365	62,3	46.644	29,0	14.079	8,7

Πίνακας 5

Βαθμός δυνατότητας καθορισμού αρχής και τέλους χρόνου εργασίας

		Έχετε τη δυνατότητα να καθορίζετε την αρχή και το τέλος του χρόνου εργασίας σας;								
		Σύνολο	Καθορίζεται από τους ίδιους		Κάποια ευελιξία στην αρχή ή το τέλος		Καμιά ευελιξία		Δεν απάντησε	
			Πλήθος	%	Πλήθος	%	Πλήθος	%	Πλήθος	%
Θέση στο επάγγελμα	Αυτοπασχολούμενος με προσωπικό	247.382	138.817	56,1	62.723	25,4	30.674	12,4	15.168	6,1
	Αυτοπασχολούμενος χωρίς προσωπικό	867.698	568.854	65,6	155.320	17,9	95.410	11,0	48.114	5,5
	Μισθωτός	2.349.378	48.932	2,1	376.888	16,0	1.808.246	77,0	115.312	4,9
	Βοηθός στην οικογενειακή επιχείρηση	161.088	90.519	56,2	44.413	27,6	12.077	7,5	14.079	8,7

Πίνακας 6

Βαθμός δυνατότητας απουσίας από την εργασία

	Σύνολο	Πόσο εύκολο είναι να λείψετε εκτάκτως μία-δύο ώρες από την εργασία σας, σε περίπτωση οικογενειακού ή προσωπικού προβλήματος;						Πόσο εύκολο είναι να λείψετε εκτάκτως μία-δύο ημέρες από την εργασία σας, σε περίπτωση οικογενειακού ή προσωπικού προβλήματος;					
		Πολύ εύκολο / Εύκολο		Μάλλον δύσκολο / Δύσκολο		Δεν απάντησαν		Πολύ εύκολο / Εύκολο		Μάλλον δύσκολο / Δύσκολο		Δεν απάντησαν	
		Πλήθος	%	Πλήθος	%	Πλήθος	%	Πλήθος	%	Πλήθος	%	Πλήθος	%
Αυτοασχολούμενοι με προσωπικό	247.382	205.384	83,0	26.831	10,8	15.168	6,1	155.682	62,9	76.532	30,9	15.168	6,1
Αυτοασχολούμενοι χωρίς προσωπικό	867.698	745.245	85,9	74.751	8,6	47.702	5,5	603.480	69,5	215.893	24,9	48.324	5,6
Μισθωτός	2.349.378	1.118.080	47,6	1.105.521	47,1	125.777	5,4	947.159	40,3	1.263.499	53,8	138.719	5,9
Βοηθός στην οικογενειακή επιχείρηση	161.088	137.352	85,3	9.459	5,9	14.276	8,9	115.768	71,9	31.077	19,3	14.243	8,8

Πηγή των παραπάνω: Ελληνική Στατιστική Αρχή. (2015). Ειδική έρευνα για την οργάνωση της εργασίας και τη ρύθμιση του χρόνου εργασίας. Πίνακας. Ειδική έρευνα για την οργάνωση της εργασίας και τη ρύθμιση του χρόνου εργασίας. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο: <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SJO28/> (11/8/2017).

Επαληθεύεται επομένως παράλληλα η ευκολότερη διαχείριση του χρόνου των αυτοαπασχολούμενων σε σχέση με την εργασία και τη φροντίδα των τέκνων.

Πίνακας 7

Κατανομή της χρήσης χρόνου κατά θέση στην εργασία του συνολικού πληθυσμού (μέσος χρόνος σε ώρες και λεπτά)		
Κύρια δραστηριότητα	ΜΙΣΘΩΤΟΣ	ΑΥΤΟΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΣ
ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ	05:52	05:39
ΦΡΟΝΤΙΔΑ ΠΑΙΔΙΩΝ	00:15	00:22

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή. (2013). Έρευνα Χρήσης Χρόνου. Πίνακας 6.00. Κατανομή της χρήσης χρόνου κατά θέση στην εργασία του συνολικού πληθυσμού. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο: <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SFA30/> (13/8/2017).

2.3. Δημογραφικά Χαρακτηριστικά Γυναικών Μονογονέων

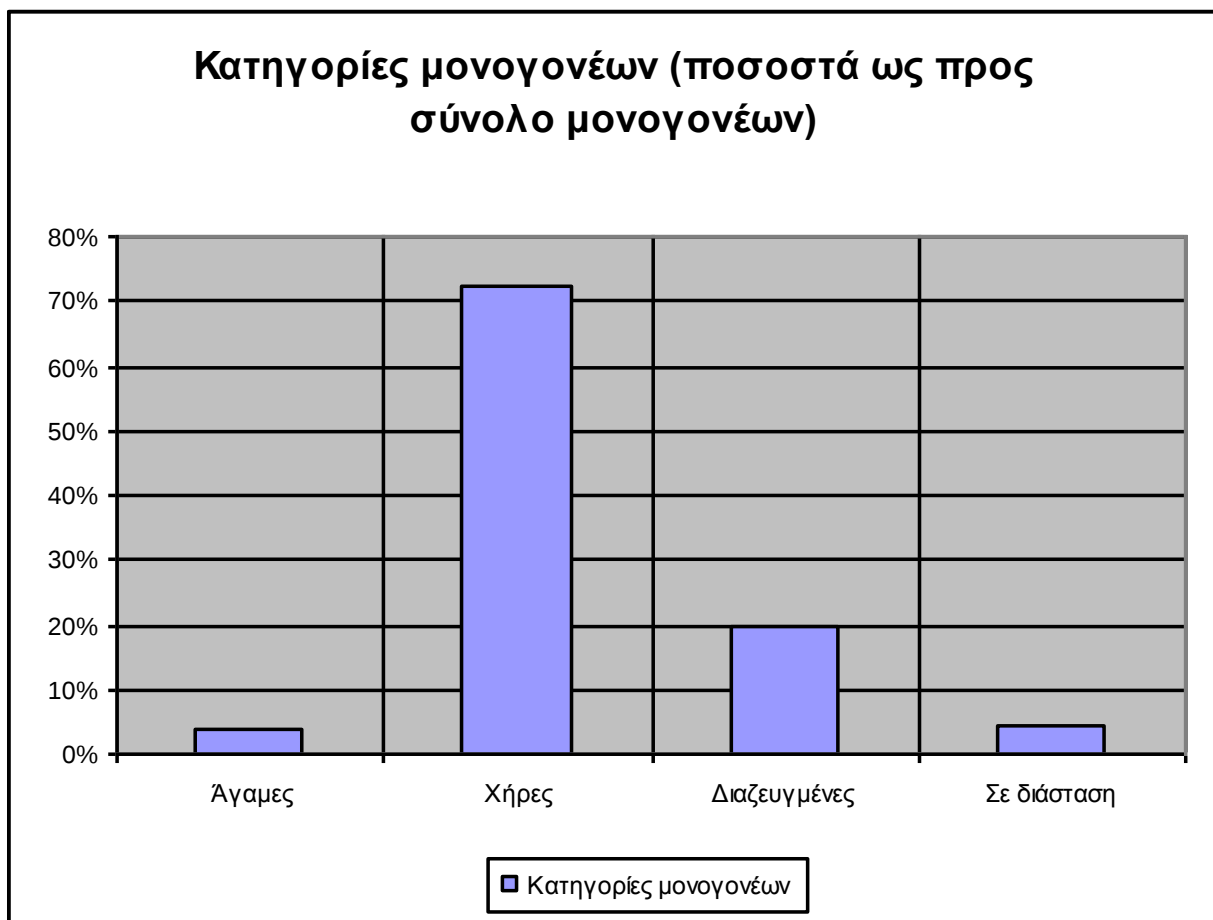
Σύμφωνα με την απογραφή του 2011, οι μητέρες μονογονείς αποτελούν το 1/6 περίπου του γυναικείου πληθυσμού της χώρας και το 1/4 περίπου των γυναικών με τέκνα. Είναι κυρίως χήρες, ενώ στην πλειοψηφία τους έχουν 1 ή 2 τέκνα – όλες οι κατηγορίες εκτός από τις άγαμες τείνουν να αποκτούν και δεύτερο τέκνο.

Πίνακας 8

Μονογονείς και αριθμός παιδιών

Γυναικείος πληθυσμός ανά αριθμό τέκνων	Σύνολο γυναίκες	Σύνολο μητέρες (ως προς γυναίκες)	Σύνολο μονογονείς (ως προς γυναίκες)	Σύνολο μονογονείς (ως προς μητέρες)	Αριθμός παιδιών (ως προς σύνολο μονογονείς)			
					1 τέκνο	2 τέκνα	3 τέκνα	4 τέκνα & άνω
Ποσοστά	100%	66%	17%	26%	24%	47%	18%	11%
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	5.000.444	3.290.393	869.474	869.474	210.709	411.453	155.071	92.241

Σχήμα 4

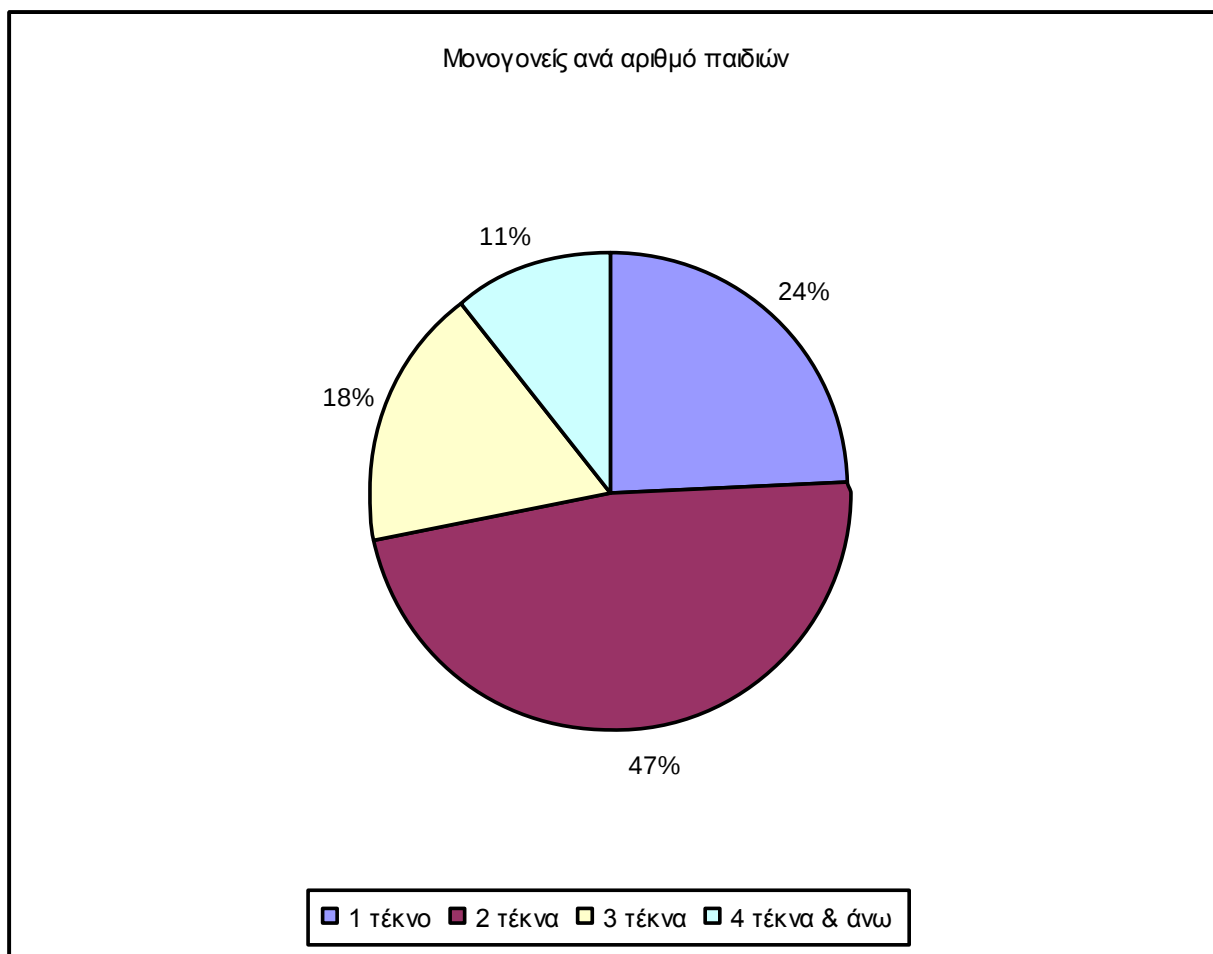

Πίνακας 9

Κατηγορίες μονογονέων ως προς αριθμό παιδιών

Οικογενειακή κατάσταση	Σύνολο ανά κατηγορία	Ποσοστά (ως προς σύνολο μονογονείς)	1 τέκνο	2 τέκνα	3 τέκνα	4 τέκνα & άνω
Άγαμες	33.632	4%	20.442	8.364	2.744	2.082
Χήρες	629.369	72%	107.943	309.152	130.557	81.717
Διαζευγμένες	170.051	20%	70.525	76.120	17.021	6.385
Σε διάσταση	36.422	4%	11.799	17.817	4.749	2.057
Σύνολο	869.474	100%	210.709	411.453	155.071	92.241

Σχήμα 5

Πηγή των παραπάνω: Ελληνική Στατιστική Αρχή. (2011). Δημογραφικά Χαρακτηριστικά. Πίνακας Α07. Γυναίκες ηλικίας 10 ετών και άνω, κατά ομάδες ηλικιών, οικογενειακή κατάσταση και αριθμό παιδιών. Σύνολο Ελλάδος. Περιφέρειες. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο: <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SAM03/-> (10/8/2017). Ιδία επεξεργασία

Όσον αφορά στις αρχηγούς μονογονεϊκών οικογενειών με εξαρτώμενα τέκνα εντός νοικοκυριού, αποτελούν το 45% περίπου του συνόλου των γυναικών μονογονέων και το 19% όλων των πυρηνικών οικογενειών με παιδιά, το πενταπλάσιο περίπου από το σύνολο των αντρών μονογονέων.

Πίνακας 10

Πυρηνικές οικογένειες						
Περιγραφή / Τύπος πυρηνικής οικογένειας	Σύνολο πυρηνικών οικογενειών	Ποσοστά	Σύνολο πυρηνικών οικογενειών με παιδιά	Ποσοστά	Σύνολο γυναικών μονογονέων	Ποσοστά
ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ (με εξαρτώμενα, εντός νοικοκυριού τέκνα)	3.021.425	100%	2046516	100%	869474	100%
Μόνος πατέρας	74.438	2%	74.438	4%	74.438	-
Μόνη μητέρα	389.337	13%	389.337	19%	389.337	45%

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή. (2011). Χαρακτηριστικά Κατοικιών – Νοικοκυριών. Πίνακας Α10. Απογραφή Πληθυσμού 2011. Πυρηνικές οικογένειες κατά τύπο πυρηνικής οικογένειας και αριθμό παιδιών. Μέλη πυρηνικών οικογενειών και αριθμός παιδιών κατά τύπο πυρηνικής οικογένειας. Σύνολο Χώρας. Περιφέρειες. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο: <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SAM05/> (11/8/2017). Ιδία επεξεργασία

Οι μονογονείς φαίνονται σταθερά να αντιμετωπίζουν τον υψηλότερο κίνδυνο φτώχειας παρά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις, ο οποίος διατηρείται συγκριτικά στην πορεία του χρόνου.

Πίνακας 11

Κίνδυνος φτώχειας μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις κατά τύπο νοικοκυριού

Τύπος νοικοκυριού	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Συνολικός πληθυσμός	21,3	23,1	23,1	22,1	21,3	21,1
Νοικοκυριά χωρίς εξαρτώμενα παιδιά	19,5	18,6	17,9	18,7	17,6	17,4
Ένας ενήλικας ηλικίας κάτω των 65 ετών	21,8	21,1	24,4	23,6	27,8	24,3
Ένας ενήλικας ηλικίας 65 ετών και άνω	29,7	23,5	20,3	21,6	20,2	18,7
Μονοπρόσωπο νοικοκυριό -θήλυ	25,8	24,1	22,9	22,9	24	21,1
Μονοπρόσωπο νοικοκυριό -άρρεν	24,3	19,3	21,8	22,2	24,1	22,1
Δύο ενήλικες χωρίς εξαρτώμενα παιδιά ηλικίας κάτω των 65 ετών	16,2	14,6	14,9	18,4	17,8	20,1

Δύο ενήλικες χωρίς εξαρτώμενα παιδιά, ο ένας τουλάχιστον ηλικίας άνω των 65 ετών	22,3	15,4	11,7	11,3	10,9	9,0
Τρεις ή περισσότεροι ενήλικες χωρίς εξαρτώμενα παιδιά	17,2	20,5	20,9	21,7	18,6	19,6
Νοικοκυριά με εξαρτώμενα παιδιά	23,2	28,1	28,9	25,7	25,4	25,3
Μονογονεϊκό νοικοκυριό με, τουλάχιστον, ένα εξαρτώμενο παιδί	43,2	66,0	37,2	27,8	32,2	31,4
Δύο ενήλικες με ένα εξαρτώμενο παιδί	17,7	25,3	20,2	22,6	18,9	20,2
Δύο ενήλικες με δύο εξαρτώμενα παιδιά	24,2	25,9	25,6	22,0	23,6	22,3
Δύο ενήλικες με τρία ή περισσότερα εξαρτώμενα παιδιά	20,8	36,8	31,4	32,4	29,6	32,0
Δύο ενήλικες	19,9	15,1	13,1	14,3	13,9	13,6
Δύο ενήλικες ή περισσότεροι με εξαρτώμενα παιδιά	22,7	27,0	28,6	25,6	25,2	25,0
Δύο ενήλικες ή περισσότεροι χωρίς εξαρτώμενα παιδιά	18,5	18,0	16,9	17,7	16,1	16,5
Τρεις ή περισσότεροι ενήλικες με εξαρτώμενα παιδιά	24,7	31,3	38,0	32,0	30,7	30,2

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή. (2016). Εισόδημα και συνθήκες διαβίωσης των νοικοκυριών. Χρονοσειρά 02. Εισόδημα και συνθήκες διαβίωσης των νοικοκυριών. Δείκτες (2011-2016). Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο: <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SFA10/2011> (13/8/2017).

Παρά την εμφανή ανάγκη αυτονομίας και οικονομικής ανεξαρτητοποίησης, μόνο 1 περίπου στους 9 μονογονείς με ανήλικό τέκνο παρουσιάζεται αυτοαπασχολούμενος.

Πίνακας 12

Χαρακτηριστικά νοικοκυριών

Χ α ρ α κ τ η ρ ι σ τ ι κ ά ν ο ι κ ο κ υ ρ ι ώ ν	Όλα τα νοικοκυριά	Ένας γονέας με 1 παιδί ή περισσότερα έως και 16 ετών	Ποσοστά κατηγοριών ως προς όλα τα νοικοκυριά	Ποσοστά ως προς σύνολο μονογονέων
Νοικοκυριά με υπεύθυνο	4148859	60501	1%	100%
Μισθωτός ή ημερομίσθιος	1274382	38158	3%	63%

Αυτοαπασχολούμενος με μισθωτούς	175997	957	1%	2%
Αυτοαπασχολούμενος χωρίς μισθωτούς	537453	5383	1%	9%
Βοηθός στην οικογενειακή επιχείρηση	7741	-	0%	0%
Μαθητευόμενος με αμοιβή	2153286	16003	1%	26%
Κοινωνικο-επαγγελματική κατάσταση του υπευθύνου του νοικοκυριού	4148860	60500	1%	100%
Εργάτη στη βιομηχανία και στις υπηρεσίες	555775	5172	1%	9%
Υπάλληλο οπουδήποτε	705373	31905	5%	53%
Αυτοαπασχολούμενο	546862	3010	1%	5%
Αυτοαπασχολούμενο στον πρωτογενή τομέα (γεωργοί, κτηνοτρόφοι κλπ.) εργάτη στον πρωτογενή τομέα	187564	4410	2%	7%
Λοιποί	2153286	16003	1%	26%

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή. (2011). Οικογενειακοί Προϋπολογισμοί (από 2008 και μετά).

Πίνακας 3.05. Κατανομή των ερευνηθέντων νοικοκυριών ανάλογα με τη σύνθεση του νοικοκυριού. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο: <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SFA05/2011> (12/8/2017). Ιδία επεξεργασία

2.4. Βιωσιμότητα

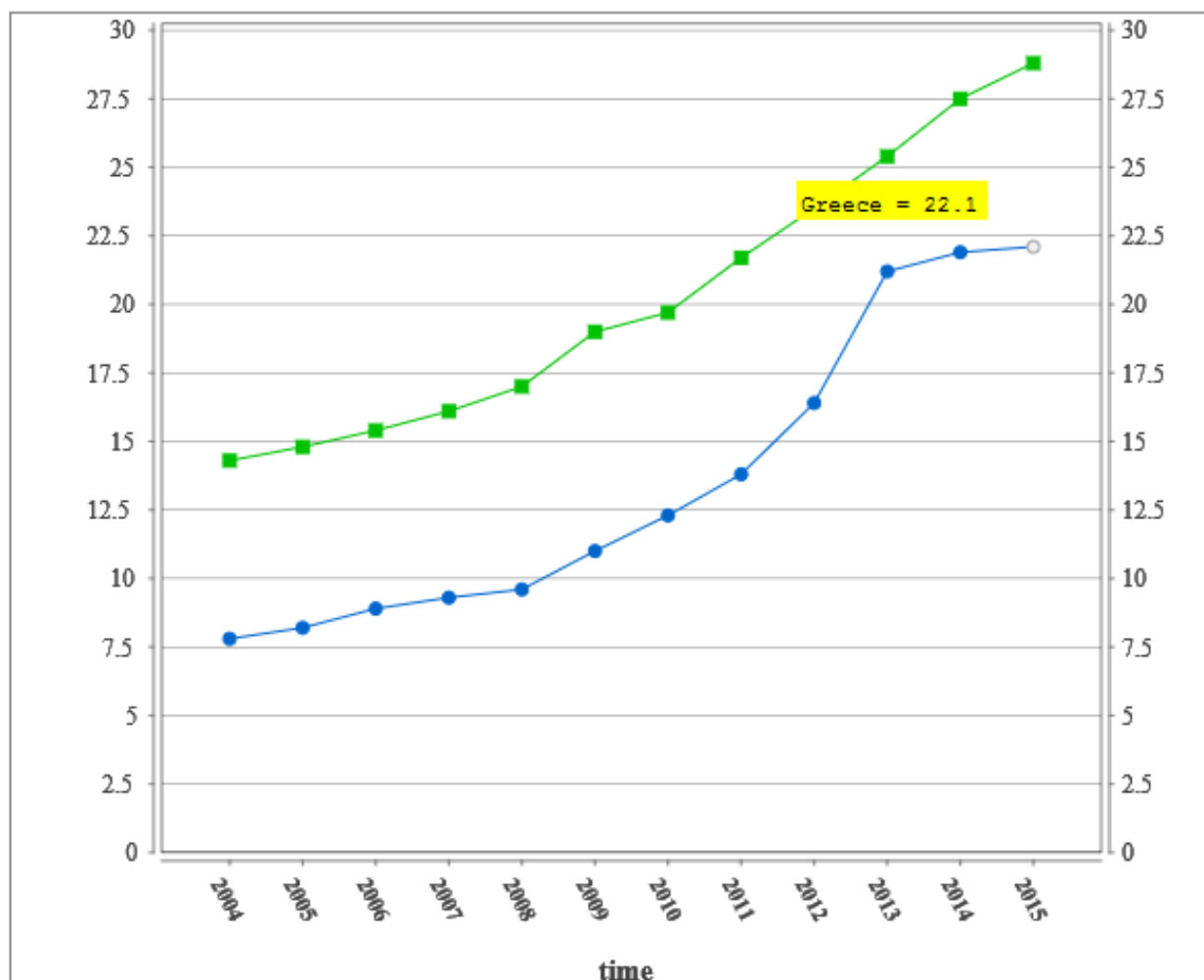
Η αποδοτικότητα του υπό μελέτη εγχειρήματος και η επικέντρωση στη βιώσιμη λειτουργία και ανάπτυξη αποδεικνύονται και από τη σταδιακή μα συνεχόμενη στην Ευρωπαϊκή Ένωση αύξηση της παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές, καθώς και τη γενικότερη απόκτηση οικολογικής συνείδησης όσον αφορά στην ενεργειακή χρήση, στοιχεία που ισχύουν και στα πλαίσια της ελληνικής επικράτειας.

Σχήμα 6

Electricity generated from renewable sources

% of gross electricity consumption

This indicator is the ratio between the electricity produced from renewable energy ... [more](#)

Πηγή: Eurostat. (2015). Electricity generated from renewable sources. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο:

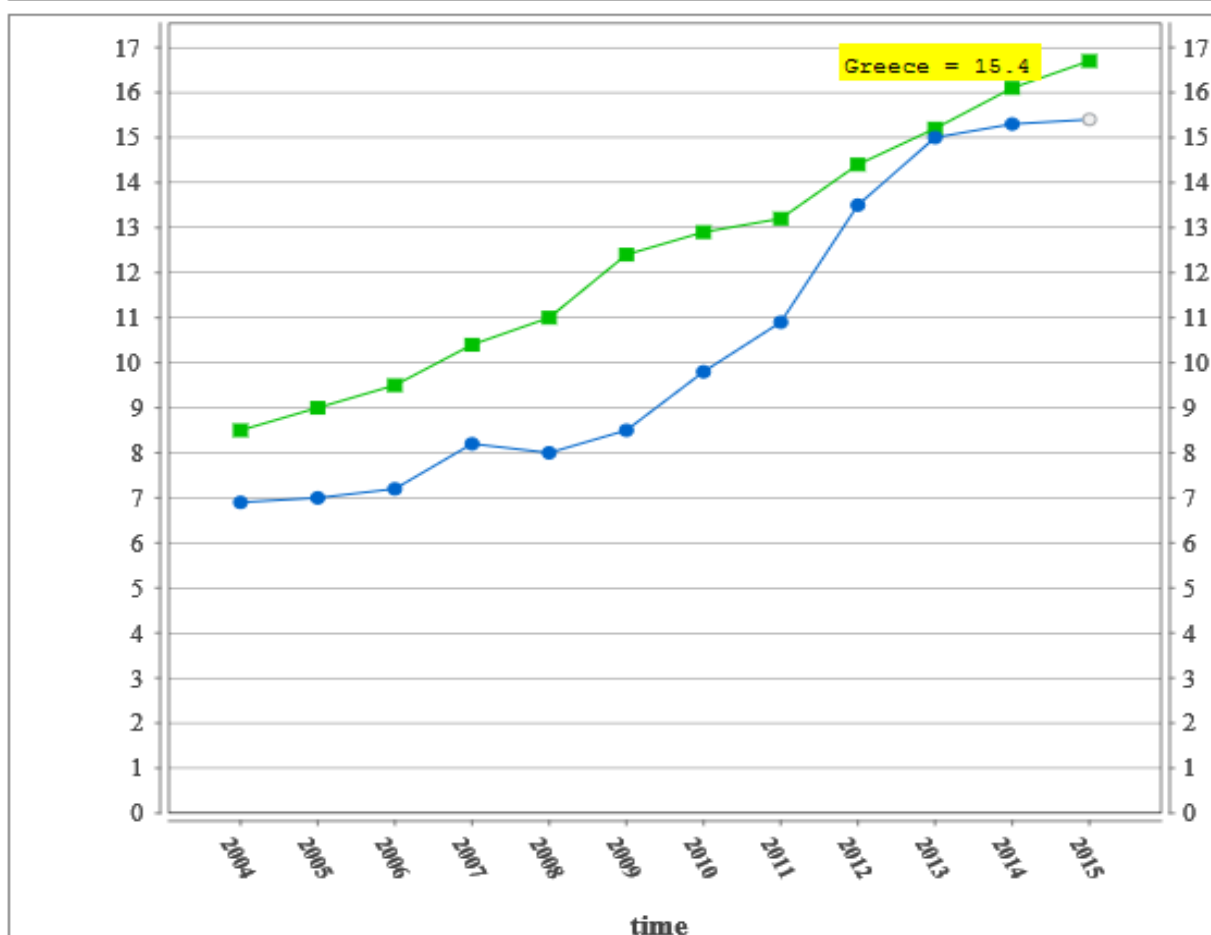
<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/graph.do?tab=graph&plugin=1&pcode=tsdcc330&language=en&toolbox=sort> (16/8/2017)

Σχήμα 7

Share of renewable energy in gross final energy consumption

%

This indicator is calculated on the basis of data covered by Regulation (EC) No 1099/2008 ... [more](#)

Πηγή: Eurostat. (2015). Share of renewable energy in gross final energy consumption. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο:

http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/graph.do?tab=graph&plugin=1&pcode=t2020_31&language=en&toolbox=type (16/8/2017)

Η συσχέτιση κοινωνικής και βιώσιμης επιχειρηματικότητας, η αναγκαιότητα βιώσιμης ανάπτυξης και ο συνδυασμός τους για την προώθηση της στήριξης των μονογονεϊκών οικογενειών μέσω της ενδυνάμωσης και της απόκτησης αυτοδυναμίας ως προς τη λήψη αποφάσεων στους μονογονείς θα μελετηθεί αναλυτικά στο επόμενο κεφάλαιο, ώστε να παρουσιαστεί ένα πλήρες μοντέλο ικανοποίησης και πληρότητας των στόχων.

ΚΕΦ. 3: Συμπεράσματα Διπλωματικής Εργασίας

3.1. Συμπερασματική Επαλήθευση Κοινωνικής & Βιώσιμης Επιχειρηματικότητας Μονογονέων

Η κοινωνική και η βιώσιμη επιχειρηματικότητα δύνανται να συνδυάζονται και να αλληλοσυμπληρώνονται, καθώς κατέχουν κοινά στοιχεία κινητοποίησης, στοχεύουν δηλαδή στην οικονομική βιωσιμότητα για συνολικό όφελος (Patzelt & Shepherd, 2011).

Η κοινωνική επιχειρηματικότητα φάνηκε πως αποτελεί ενδιαφέρουσα μορφή μελέτης, καθώς συνδυάζει στοιχεία του δημοσίου, του μη κερδοσκοπικού και του ιδιωτικού – κερδοσκοπικού τομέα περιλαμβάνοντας, όπως προαναφέρθηκε, οικονομικά και κοινωνικά οφέλη. Η βιώσιμη επιχειρηματικότητα δύνανται, όπως αναλύθηκε, να μειώσει το κόστος αυξάνοντας την αποτελεσματικότητα και το κοινωνικό όφελος μέσω της προστασίας του περιβάλλοντος, όπως αναλύθηκε στο πρώτο κεφάλαιο. Παράλληλα, οι γυναίκες αποδείχθηκαν ικανές για συντονισμό αρμοδιοτήτων και καταμερισμό εργασίας με υψηλή απόδοση, με ικανότητες μάλιστα για βιωσιμότερη διαχείριση των προϊόντων και υψηλή περιβαλλοντική συνείδηση, ειδικά όπως παρατηρείται συχνότερα στην περίπτωση των γυναικών μονογονέων (OECD, 2008), οι οποίες προωθούν και υποστηρίζουν κατ' επέκταση τη βιώσιμη ανάπτυξη, ενώ χρειάζονται κοινωνική υποστήριξη για ένταξη, αυτάρκεια και αυτονομία.

Ενδιαφέρον λοιπόν στοιχείο διερεύνησης είναι το πώς ένα μοντέλο κοινωνικής και βιώσιμης επιχειρηματικότητας για μονογονείς θα μπορούσε να συνδυάσει το σύνολο των παραγόντων και καλών πρακτικών στον αποτελεσματικότερο δυνατό βαθμό, ενώ πρόταση για περαιτέρω έρευνα αποτελεί η μελέτη της λειτουργικότητας ενός αντιστοίχου μοντέλου στην πράξη.

3.2. Μοντέλο Κοινωνικής & Βιώσιμης Επιχειρηματικότητας για Μονογονείς

Στη μελέτη της θετικής συσχέτισης γυναικείου φύλου, μονογονεϊκής ιδιότητας και επιχειρηματικότητας για αυτονομία, βιωσιμότητα και κοινωνικό όφελος, η βιβλιογραφική επισκόπηση ανέδειξε συγκεκριμένες μεταβλητές που τείνουν να οδηγούν σε επιτυχημένο αποτέλεσμα αν ληφθούν υπόψιν.

Χρήσιμες αναμένονται οι μεταβλητές: ηλικία – για εκπαίδευση, εμπειρία, πόρους – επίπεδο εκπαίδευσης, κοινωνική κατάσταση – όπως είδος μονογονεϊκής ιδιότητας και ύπαρξη οικογενείας προηγούμενης γενιάς – οικονομική κατάσταση – εαυτού και οικογενείας – εμπειρία, αυτοαπασχόληση ή αριθμός συνεταίρων, τομέας παραγωγής, πεδίο ενασχόλησης, είδος επιχειρηματικότητας, μέγεθος ή αριθμός απασχολούμενων – προτιμήθηκε άνω των είκοσι – ηλικία επιχείρησης – προτιμήθηκε νεοσύστατη και καινοτόμα ή με κατοχυρωμένη θέση στην αγορά (OECD, 2004).

Ο σκοπός της κοινωνικής και αλληλέγγυας οικονομίας είναι η ταχεία ανταποκρισιμότητα, ειδικά σε περιπτώσεις ευπαθών ομάδων όπως οι μονογονεϊκές οικογένειες (Teasdale & Buckingham, 2013), και η αποκεντρωμένη ανάπτυξη δραστήριων πολιτών με ασφάλεια και σεβασμό των δικαιωμάτων τους (Galliano, 2003), ενώ όσον αφορά στην κοινωνική επιχειρηματικότητα επίκεντρο θεωρείται η στόχευση «στην παραγωγή αγαθών, υπηρεσιών και νέας γνώσης με κοινωνικοοικονομικά οφέλη και αμοιβαία υποστήριξη» (Fonteneau et al., 2011, όπ. αναφ. στον Dean, 2013, σελ. 43), διατηρώντας την επενδυτική στοχοθέτηση για αποδοτικότητα, επίτευξη ανταγωνιστικότητας, καινοτομίας και αυτονομίας, μειώνοντας την ψαλίδα ανάμεσα στους στόχους των αγορών, ενδυναμώνοντάς τες, και του κράτους, μειώνοντας τις δημόσιες δαπάνες στη μετά κρίση περίοδο, με αποτελεσματική στοχοποίηση και προσβασιμότητα μέσω της επικέντρωσης στην τοπική κοινωνία (Dean, 2013).

Η σύνδεση με τη βιώσιμη επιχειρηματικότητα και τη στήριξη αντιστοίχων εγχειρημάτων στη βιωσιμότητα μέσω περιβαλλοντικής υποστήριξης βασίζεται σε θεωρίες οικονομικών του περιβάλλοντος και πιο συγκεκριμένα «οικολογικών οικονομικών, που σαν έννοιολογική φράση ανακαλύπτει μεθόδους εξέλιξης της βιώσιμης ανάπτυξης» (Van den Bergh, 2001, σελ. 15) και σαν λέξεις έχουν κοινή ετυμολογία (Murray, Skene, & Haynes, 2017). Η βιωσιμότητα περιλαμβάνει και ενσωματώνει τις έννοιες της οικονομικής μεγέθυνσης, κοινωνικής και περιβαλλοντικής προστασίας – οικονομική ανάπτυξη (Galliano, 2003) – μέσα από την οπτική της επικέντρωσης στην ικανοποίηση των αναγκών του ανθρώπου και του λοιπού ζώντος περιβάλλοντος συσχετίζοντας την υποστήριξη με την εξέλιξη (OECD, 2008).

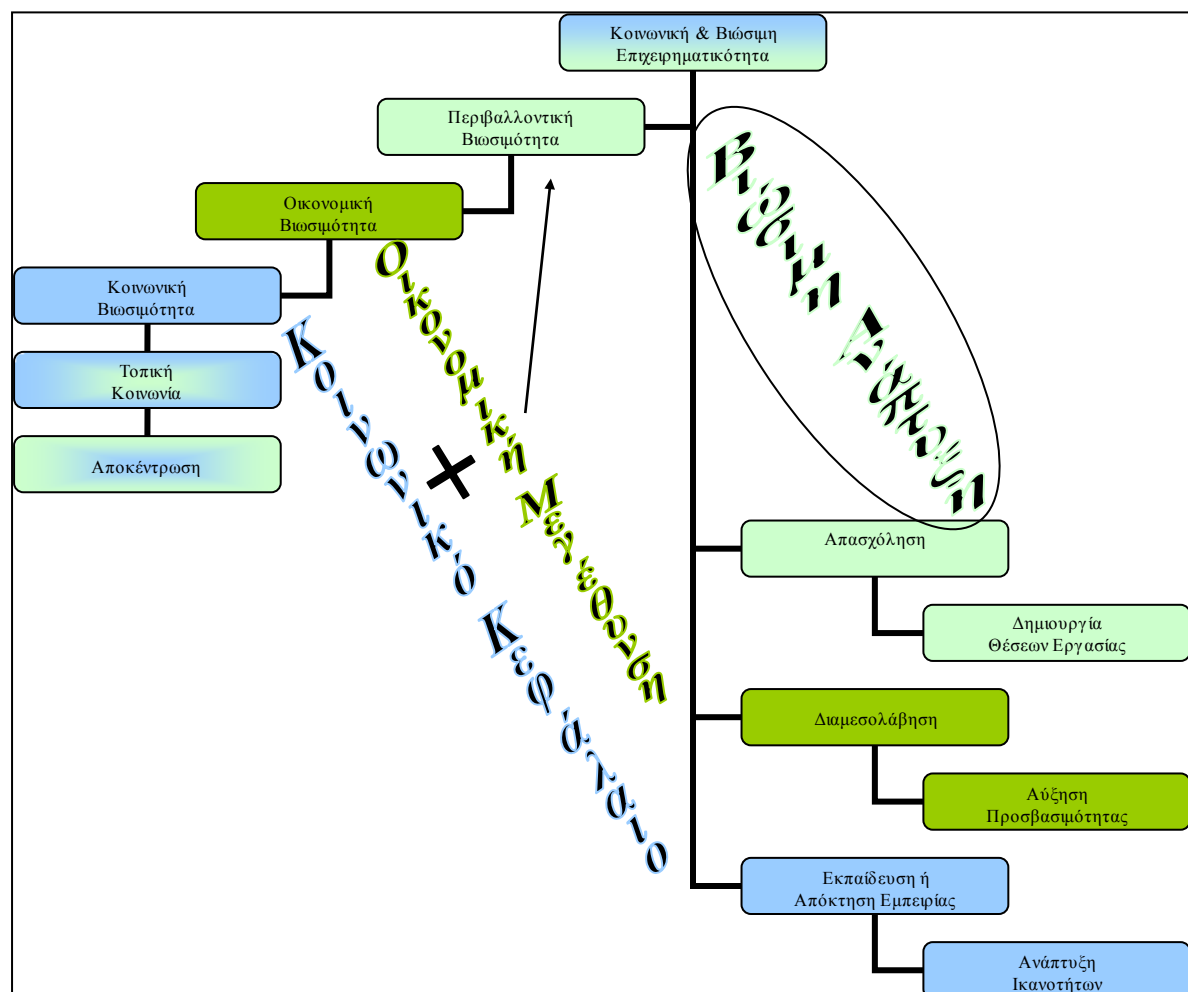
Τον ίδιο στόχο επέρχεται να θέσει και να φέρει εις πέρας ο συνδυασμός των δύο μορφών επιχειρηματικότητας. Χρησιμοποιούν δηλαδή την οικονομική μεγέθυνση μέσω δημιουργίας θέσεων εργασίας και αύξησης της καταναλωτικής δυνατότητας ως μέσο για την επίτευξη ενός κοινωνικοπεριβαλλοντικού σκοπού – η επικέντρωση στο περιβάλλον προαναφέρθηκε ως σημαντική μέθοδος θεμελίωσης της οικονομικής βιωσιμότητας και ανάπτυξης, οπότε αποτελεί και βάση επίτευξης πέρα από σκοπό. Η έναρξη της επιχειρηματικής δράσης από άτομο της αντίστοιχης ειδικής ομάδας αποτελεί ισχυρότερο προσωπικό κίνητρο και παράλληλα πλεονέκτημα κατανόησης των συνθηκών και αναγκών βελτίωσης λόγω της αναγνώρισης των παρόντων προβλημάτων. Συνοδευτική μα απαραίτητη του εγχειρήματος κρίνεται, όπως έχει ήδη επισημανθεί, η κατάλληλη εκπαίδευση για επίτευξη επιχειρηματικής δράσης. Συνοπτικότερα:

Προσωπική Εμπειρία Αναγκών Κάλυψης + Επιχειρηματική Γνώση → Βιώσιμη Ανάπτυξη

Τα αποτελέσματα είναι πολλαπλά καθώς η προσωπική ευεξία λόγω απασχολησιμότητας και κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης σε συνδυασμό με τη φροντίδα του περιβάλλοντος οδηγούν σε εσωτερική και εξωτερική – με βάση την προέλευση – υγεία (Patzelt & Shepherd, 2011).

Η κοινωνική επιχειρηματικότητα διασυνδέει την οικονομική και κοινωνική ευμάρεια, με προτεινόμενο μοντέλο τη στόχευση στήριξης μονογονέων μέσω της παροχής εργασίας – άμεσα, ως επιχειρηματίες αντίστοιχης οικογενειακής κατάστασης, προκαλώντας παράλληλα δημιουργία νέων θέσεων εργασίας αορίστου χρόνου για απόκτηση εμπιστοσύνης, αφουγκρασμό των αναγκών με ανθρωποκεντρική, εξατομικευμένη και ολιστική προσέγγιση για ενδυνάμωση και δυνατότητα υποβοήθησης της σύνδεσης εργασιακής και οικογενειακής ζωής μέσω «καινοτόμου λειτουργικής, και όχι τυπικής, ευελιξίας, με σεβασμό στον εργαζόμενο και συμμετοχικότητα, και έμμεσα παρέχοντας υπηρεσίες στήριξης, εκπαίδευσης και απόκτησης εμπειρίας» (Dean, 2013, σελ. 48) – «για τη μείωση της ανεργίας, της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού» (Gurria, 2010, σελ. 2). Σε συνδυασμό με τη βιώσιμη επιχειρηματικότητα δύναται να επιτυγχάνει βιώσιμη ανάπτυξη.

Σχήμα 8

Πηγή: Galliano (2003), ιδία επεξεργασία

Ο λόγος είναι πως ο συνδυασμός των παραπάνω με συμμετοχική επιχειρηματική στάση ενσωματώνει τις δυνατότητες, ιδέες και ικανότητες των εμπλεκομένων – όπως οι εργαζόμενοι – δημιουργώντας ένα συνονθύλευμα από καινοτόμες διασυνδεδεμένες δραστηριότητες, προϊόντα και υπηρεσίες, με δυναμική στην πορεία του χρόνου παράλληλα με την κινητικότητα και την εκπαίδευση των ατόμων (Santos & Spann, 2011).

Κοινωνική επιχειρηματικότητα $\xrightarrow[\text{επιχειρηματικότητα}]{\text{Βιώσιμη}}$ στήριξη/σύνδεση μονογονέων δημιουργία νέων θέσεων εργασίας ①

① + συμμετοχικότητα = βιώσιμη ανάπτυξη (ιδία επεξεργασία)

Η έμμεση παροχή υπηρεσιών, όπως φύλαξη τέκνων και τηλεργασία, προσδίδει υψηλότερο βαθμό πιθανότητας επίτευξης του εγχειρήματος. Η υποβοήθηση του κράτους σε αντίστοιχες προσπάθειες δύναται να προέλθει από φορολογικές ελαφρύνσεις (Galliano, 2003) με συνολικό σκοπό την αύξηση της ποιότητας των εργασιακών συνθηκών (Teasdale & Buckingham, 2013).

Με βάση όσα αναλύθηκαν, ευλόγως η πραγματοποίηση ενός επιτυχημένου μοντέλου επιχειρηματικής δράσης ατόμου από ευπαθή ομάδα που απευθύνεται σε αντίστοιχα άτομα με κοινωνικό όφελος δύναται να αποτελέσει πρότυπο για την ενίσχυση οραματοποίησης παρομοίων εγχειρημάτων και την ενδυνάμωση της συγκεκριμένης κοινωνικής ομάδας (Green, 2013).

3.3. Συζήτηση

Η σημασία της βιώσιμης ανάπτυξης επισημαίνεται από τον ΟΗΕ, υπερτονίζοντας το συνδυασμό οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής ευημερίας (Ελληνική Εθνική Επιτροπή UNESCO, χ.χ.).

Η επίτευξη της προσπάθειας για βιώσιμη ανάπτυξη δύναται, όπως αποδείχθηκε από τη βιβλιογραφική επισκόπηση, να προέλθει από την ενοποίηση κοινωνικής και βιώσιμης – περιλαμβάνει την πράσινη (Allen & Malin, 2008), ενώ παράδειγμα επίτευξης μέσω περιβαλλοντικής φροντίδας αποτελεί η κυκλική οικονομία για τη μείωση της μόλυνσης και των αποβλήτων, χαμηλή κατανάλωση παράλληλα με υψηλή απόδοση μέσω επαναχρησιμοποίησης, ανακύκλωσης (Murray, Skene, & Haynes, 2017), χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και μεθόδων συμπαραγωγής, σύμφωνα με το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (χ.χ.) – επιχειρηματικότητας σε συνδυασμό με τη συμμετοχικότητα, στοιχεία που υποστηρίζονται από το Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Κοινωνικής Αλληλεγγύης (χ.χ.). Αντίστοιχες εν τέλει δράσεις δέχονται υποστήριξη και μέσω χρηματοδότησης βάσει εργαλείων και προγραμμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Υπουργείο Οικονομίας & Ανάπτυξης, χ.χ.). Η επικέντρωση του συνδυασμού των παραπάνω υποστηρίζεται όσον αφορά στην «ειδική ομάδα στόχο των αρχηγών μονογονεϊκών οικογενειών» από το Νόμο 4430/2016 (σελ. 9296). Πιο συγκεκριμένα όμως, η συσχέτιση κοινωνικής επιχειρηματικότητας με ευπαθείς ομάδες και μάλιστα ειδικές – υποκατηγορία μειονεκτούντων ομάδων με ανάγκη στήριξης και ενδυνάμωσης της απασχόλησής τους για κοινωνική ένταξη – σε σύνδεση και με τη βιωσιμότητα μέσω αειφορίας, κατοχυρώνεται βάσει του Νόμου 4019/2011 για την κοινωνική επιχειρηματικότητα προσδίδοντας παράλληλα οικονομικά και φορολογικά κίνητρα ανάθεσης.

Μελέτη περίπτωσης που συνάδει αρκετά με το συμπέρασμα μελέτης και συναντάται στην Ελλάδα είναι η «Εταιρεία Κοινωνικών Εφαρμογών». Αποτελεί κοινωνική επιχείρηση με ομάδες – στόχους, δίνοντας προτεραιότητα στις μονογονεϊκές οικογένειες, συνδυάζοντας

βιωσιμότητα μέσω περιβαλλοντικής συνείδησης με δράσεις υποστήριξης (<https://ekief.gr/user>). Δεν είναι εμφανές αν ιδρύθηκε από μονογονέα ή αν απασχολεί άμεσα μονογονείς.

3.4. Επίλογος

Στην παρούσα διπλωματική εργασία στόχο απετέλεσε η μελέτη της επιχειρηματικότητας ως μέσο ενίσχυσης της αυτονομίας των μονογονεϊκών οικογενειών, εκφρασμένης ως αυτοδυναμίας και ανεξαρτητοποίησης του μονογονέα, επικρατούσης της μητέρας.

Τα στοιχεία που εμφανίστηκαν ως κατάλληλος συνδυασμός αύξησης της πιθανότητας επιτυχίας του εγχειρήματος είναι η έναρξη επιχειρηματικότητας από άτομο της αντίστοιχης οικογενειακής κατάστασης και κοινωνικής ομάδας, απευθυνόμενης σε μονογονείς. Σκοπός είναι η ενσωμάτωση της βιώσιμης – αποδοτικότητας – στην κοινωνική επιχειρηματικότητα – κοινωνικό όφελος – για συνολικό όφελος, με καθεστώς συμμετοχικότητας για αύξηση της αποτελεσματικότητας μέσω διαρκούς εξέλιξης, μέσω έμφασης στη βιώσιμη ανάπτυξη. Βάση δυνατότητας πραγματοποίησης αποτελεί η συσχέτιση εμπειρίας και γνώσης των βιωμάτων και χαρακτηριστικών ανατροφής μιας μονογονεϊκής οικογένειας με την επαρκή – και δια βίου – εκπαίδευση για επιχειρηματική δράση, κατακτώντας συνέχεια και εξέλιξη στην πορεία του χρόνου (Θεοδωροπούλου, Μαρκούση, & Ντούλια, 2008).

Τα παραπάνω αποδείχθηκαν δυνατά, καθότι είναι αποδεκτά για σύζευξη από τους οργανισμούς που αναφέρθηκαν στη βιβλιογραφική επισκόπηση και νομοθετικά αποδεκτά στα πλαίσια του ελληνικού κράτους. Η σημασία για περαιτέρω διερεύνηση αφορά σε παροχή γνωμοδότησης από τους εμπλεκόμενους, με προτεραιότητα στους ίδιους τους μονογονείς, ενώ η δοκιμή λειτουργικότητας στην πράξη δύναται να οδηγήσει σε θεσμοποίηση και επαναληπτικότητα. Στο παράρτημα, παρατίθενται αποφθέγματα της κοινής γνώμης για τις έννοιες: μονογονεϊκή οικογένεια, επιχειρηματικότητα με τις δύο μελετηθείσες μορφές της, με επικέντρωση και στη γυναικεία, βιώσιμη ανάπτυξη.

Η υποστήριξη εμφανίστηκε ως η λέξη – κλειδί της μελέτης, ανάδειξης αναγκών, τρόπων αντιμετώπισης, εκπόνησης και επίτευξης της ενδυνάμωσης.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Allen, J. C., & Malin, S. (2008). Green entrepreneurship: A method for managing natural resources? *Society and Natural Resources*, 21(9), 828-844. <http://dx.doi.org/10.1080/08941920701612917>
- Baumol, W. J. (1990). Entrepreneurship: Productive, unproductive, and destructive. *Journal of political economy*, 98(5, Part 1), 893-921. <https://doi.org/10.1086/261712>
- Bull, I., & Willard, G. E. (1993). Towards a theory of entrepreneurship. *Journal of business venturing*, 8(3), 183-195. [https://doi.org/10.1016/0883-9026\(93\)90026-2](https://doi.org/10.1016/0883-9026(93)90026-2)
- Buvinić, M. (1997). Women in poverty: a new global underclass. *Foreign Policy*, (108), 38-53.
- Cieslik, J. (2014). Entrepreneurship and job creation. In G. W. Kolodko (Ed.), *Management and economic policy for development* (pp. 109-124). Hauppauge, NY: Nova Science Publishers.
- Coughlin, J. H., & Thomas, A. R. (2002). *The rise of women entrepreneurs: People, processes, and global trends*. Westport, Connecticut: Greenwood Publishing Group.
- Dean, A. (2013). Tackling long-term unemployment amongst vulnerable groups. *OECD Local Economic and Employment Development (LEED) Working Papers*, (11), 1-80. <http://dx.doi.org/10.1787/5k43jct8n2nv-en>
- Dilger, R. J. (2013). *Small Business Administration and job creation*. Washington, DC: Congressional Research Service.
- Ελληνική Εθνική Επιτροπή UNESCO, (χ.χ.) Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο <http://www.unesco-hellas.gr/gr/default.htm> (24/8/2017)
- Galliano, R. (2003). Social economy entrepreneurship and local development. *Asan-Eurada*.
- Green, F. (2013). Youth entrepreneurship. *A background paper for the OECD Centre for Entrepreneurship, SMEs and Local Development*.
- Greve, A., & Salaff, J. W. (2003). Social networks and entrepreneurship. *Entrepreneurship theory and practice*, 28(1), 1-22. doi:10.1111/1540-8520.00029
- Gurria, A. (2010). How social entrepreneurship can help us achieve sustainable social progress. *International conference on social entrepreneurship (Rome, Italy)*, 1-3.

- 🦋 Halabisky, D., Potter, J., & Kautonen, T. (2012). Policy Brief on Senior Entrepreneurship: Entrepreneurial Activities in Europe. *EUR-OP*.
- 🦋 Hertz, R., & Ferguson, F. I. (1998). Only one pair of hands: Ways that single mothers stretch work and family resources. *Community, Work & Family*, 1(1), 13-37.
<http://dx.doi.org/10.1080/13668809808414695>
- 🦋 Θεοδωροπούλου, Ε., Μαρκούση, Χ., & Ντούλια, Θ. (2008). Κοινωνική Οικονομία & Κοινωνική Επιχειρηματικότητα. Προγράμματα δια βίου εκπαίδευσης. Υπουργείο Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων. Γενική Γραμματεία Εκπαίδευσης Ενηλίκων. Ινστιτούτο Διαρκούς Εκπαίδευσης Ενηλίκων.
- 🦋 Mair, J., & Marti, I. (2006). Social entrepreneurship research: A source of explanation, prediction, and delight. *Journal of world business*, 41(1), 36-44.
<https://doi.org/10.1016/j.jwb.2005.09.002> HYPERLINK
"https://s100.copyright.com/AppDispatchServlet?publisherName=ELS&contentID=S1090951605000544&orderBeanReset=true"
- 🦋 McFate, K., Lawson, R., & Wilson, W. J. (Eds.). (1995). *Poverty, inequality, and the future of social policy: Western states in the new world order*. New York, NY: Russell Sage Foundation.
- 🦋 McFate, K., Smeeding, T., & Rainwater, L. (1995). Markets and states: Poverty trends and transfer system effectiveness in the 1980s. *Poverty, inequality, and the future of social policy*, 29-66.
- 🦋 Murray, A., Skene, K., & Haynes, K. (2017). The circular economy: An interdisciplinary exploration of the concept and application in a global context. *Journal of Business Ethics*, 140(3), 369-380. doi: 10.1007/s10551-015-2693-2
- 🦋 National Association of Women Business Owners. (2017). Public policy agenda. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο <https://www.nawbo.org/advocacy/2017-public-policy-agenda> (22/8/2017)
- 🦋 National Association of Women Business Owners. (n.d.). Institute. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο <https://www.nawbo.org/about/institute-entrepreneurial-development> (22/8/2017)
- 🦋 Νόμος υπ' αριθμ. 4019. (2011, 30 Σεπτεμβρίου). *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως*, (1), 6369-6384.
- 🦋 Νόμος υπ' αριθμ. 4430. (2016, 31 Οκτωβρίου). *Εφημερίδα της Κυβερνήσεως*, (Α'205), 9295-9326.

- 🦉 Organisation for Economic Co-operation and Development. (2004). *Women entrepreneurship: Issues and policies*. Paris, France: OECD Publications.
- 🦉 Organisation for Economic Co-operation and Development. (2008). *Gender and sustainable development: maximising the economic, social and environmental role of women*. Paris, France: OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264049901-en>
- 🦉 Organisation for Economic Co-operation and Development. (2014, August). *Effective local strategies to boost quality job creation, employment, and participation. Report prepared for the G20 Labour and Employment Ministerial Meeting Melbourne, Australia, 10-11 September 2014*.
- 🦉 Organisation for Economic Co-operation and Development. (2016). *Entrepreneurship at a glance*. Paris, France: OECD Publishing. http://dx.doi.org/10.1787/entrepreneur_aag-2016-en
- 🦉 Πάπυρος Larousse. (2003). *Εικονογραφημένο εγκυκλοπαιδικό λεξικό & πλήρες λεξικό της νέας ελληνικής γλώσσας. Το Παπυράκι*. Αθήνα, Ελλάδα: Εκδοτικός Οργανισμός Πάπυρος.
- 🦉 Patzelt, H., & Shepherd, D. A. (2011). Recognizing opportunities for sustainable development. *Entrepreneurship Theory and Practice*, 35(4), 631-652. doi: 10.1111/j.1540-6520.2010.00386.x
- 🦉 Peredo, A. M., & McLean, M. (2006). Social entrepreneurship: A critical review of the concept. *Journal of world business*, 41(1), 56-65. <https://doi.org/10.1016/j.jwb.2005.10.007>
- 🦉 Puri, M., & Robinson, D. T. (2007). Optimism and economic choice. *Journal of Financial Economics*, 86(1), 71-99. <https://doi.org/10.1016/j.jfineco.2006.09.003>
- 🦉 Santos, R., & Spann, M. (2011). Collective entrepreneurship at Qualcomm: combining collective and entrepreneurial practices to turn employee ideas into action. *R&D Management*, 41(5), 443-456. doi: 10.1111/j.1467-9310.2011.00660.x
- 🦉 Teasdale, S., & Buckingham, H. (2013). *Job creation through social economy and social entrepreneurship*. Paris, France: OECD.
- 🦉 Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης & Κοινωνικής Αλληλεγγύης. (χ.χ.) Μητρώο κοινωνικής οικονομίας. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο <http://www.ypakp.gr/> (24/8/2017)
- 🦉 Υπουργείο Οικονομίας & Ανάπτυξης. (χ.χ.) *Οδηγός επιχειρηματικότητας. Χρηματοδοτικά εργαλεία – ΕΣΠΑ*.

- 🐼 Υπουργείο Περιβάλλοντος & Ενέργειας. (χ.χ.). Συμπαράγωγή. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο <http://ypeka.gr/Default.aspx?tabid=485&language=el-GR> (24/8/2017)
- 🐼 United Nations Development Programme. (2017). A stitch in time: How entrepreneurship offered hope to a struggling single mother. Διαθέσιμο στο δικτυακό τόπο <http://www.np.undp.org/content/nepal/en/home/presscenter/articles/2017/02/06/a-stitch-in-time-how-entrepreneurship-offered-hope-to-a-struggling-single-mother.html> (22/8/2017)
- 🐼 Van den Bergh, J. C. (2001). Ecological economics: themes, approaches, and differences with environmental economics. *Regional Environmental Change*, 2(1), 13-23. <https://doi.org/10.1007/s101130000020>
- 🐼 Weerawardena, J., & Mort, G. S. (2006). Investigating social entrepreneurship: A multidimensional model. *Journal of world business*, 41(1), 21-35. <https://doi.org/10.1016/j.jwb.2005.09.001>

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

- 👤 *Some of us are becoming the men we wanted to marry.*
- 👤 *I know it's hard being a single mother but I'd rather do it by myself than with someone who doesn't want to.*
- 👤 *I'm not really single. I mean I am, but I have a son. Being a single mother is different from being a single woman.*
- 👤 *I'm a single mom. I like to pretend I'm strong enough to do it all on my own. But sometimes I wish I had someone to come home and tell me I'm doing it right.*
- 👤 *There's nothing worse than a man that can be everything to everybody else ...except a father to his own child...*
- 👤 *I do the parenting work of two people. I'm not a single parent. I'm a double parent.*
- 👤 *She has to have four arms, four legs, four eyes, two hearts, and double the love. There is nothing "single" about a single mom.*
- 👤 *Any man can be a father, but it takes someone special to be a dad.*
- 👤 *Pray for single parents. Their journey requires the strength of two but is carried on the shoulders of one.*
- 👤 *I can't tell you how much I respect all the single parents out there doing it all solo.*
- 👤 *Dear deadbeat fathers, it's "men" like you that make women like me stronger than we ever imagined we could be. Sincerely, single mothers.*
- 👤 *When I think about the hardest thing I ever had to accomplish, being a single parent is what comes to mind. It is the one thing in life that stays with you from the moment it begins; regardless if you made the choice to go or not. As time goes by, the feelings about what is happening may change, but the result for the children never does. Their parents are not still together. Yes, they be better off, and yes, you should be proud of what you've accomplished, but never discount the children's loss.*
- 👤 *Being raised by a single mother, I learned to appreciate and value independent women.*
- 👤 *I'm a single mother! Which means I do it by myself! When bills are due, I pay them! When diapers are full, I change them! When knees are scraped, I kiss them! No 15 minute break, no paid holidays, and absolutely no days off! Is it easy, no! Is it an option, hell no!... But because of this, I am stronger! I ain't sharing the struggle, so I damn sure ain't sharing the reward! Love, my kids' hero!*

- 👤 *When life gets hard and you feel all alone, remember you mean the world to somebody, and that somebody calls you mom.*
- 👤 *Organization is the religion of the single parent.*
- 👤 *It takes one rad mama to be a father too.*
- 👤 *It is a tough job being a full time mom, dad, nurse, chauffer, personal chef, piggy bank, teacher, amusement director, monster slayer, etc, but you're worth it.*
- 👤 *I didn't set out to be a single parent. I set out to be the best parent I can be... and that hasn't changed.*
- 👤 *Raising a family is difficult enough. But it's even more difficult for single parents struggling to make ends meet. They don't need more obstacles. They need more opportunities.*

- 👤 *The man who moves a mountain begins by carrying away small stones.*
- 👤 *Entrepreneurship is the way we take control of our lives in a tough economy.*
- 👤 *It always seems impossible until it's done.*
- 👤 *If you aren't a difference in other people's lives, you shouldn't be in business – it's that simple.*
- 👤 *The entrepreneur always searches for change, responds to it and exploits it as an opportunity.*
- 👤 *Honesty and integrity are by far the most important assets of an entrepreneur.*
- 👤 *Entrepreneurs are like sharks. They die when they stop moving forward.*
- 👤 *Failure is not the opposite of success, it's part of success.*
- 👤 *A person, who never made a mistake, never tried anything new.*
- 👤 *The people who are crazy enough to think they can change the world are the ones who do.*
- 👤 *A women's best protection is having money of her own.*
- 👤 *Success isn't about how much money you make, it's about the difference you make in people's lives.*
- 👤 *I believe that entrepreneurship is about facing failure, managing failure and succeeding after failure.*
- 👤 *I didn't get there by wishing for it or hoping for it, but by working for it.*
- 👤 *No country can ever truly flourish if it stifles the potential of its women and deprives itself of the contribution of half of its citizens.*

- 👤 *I admire the courage and self-reliance it takes to start your own business and make it succeed.*
- 👤 *I am not satisfied in making money for myself. I endeavour to provide employment for hundreds of the women of my race.*
- 👤 *What is important is to believe in something so strongly that you're never discouraged.*
- 👤 *Mother + entrepreneur → she is a visionary, a fiery, dedicated, multi-tasking, innovative creator. She knows how to listen with compassion, lead with strength, and play with her imagination.*
- 👤 *Being a single mom comes with a wealth of skills that do well in entrepreneurship like: multitasking, creativity, managing and/or operating on a budget, and problem-solving to say the least.*
- 👤 *A social entrepreneur recognizes a social problem and uses entrepreneurial principles to organize, create, manage a venture that drives social change brought about by social challenges and use business solutions to solve them.*
- 👤 *Social entrepreneurship aim is to further social and environmental goals.*
- 👤 *A big social entrepreneurial win is sustainability and social impact.*
- 👤 *The social enterprise is an enterprise that provides business solutions to social problems... being "good at doing good". It has a clear social purpose, reinvests, profits back into the business/community.*
- 👤 *A company that emphasizes corporate social responsibility is not a social enterprise. Much like an entrepreneur who donates money to his favourite charity is not a social entrepreneur. A social venture is not a charity. It is a business with social objectives.*
- 👤 *Sustainable entrepreneurship is the process of sustaining a level of entrepreneurial development as to create a paradigm shift in economic activity such that national GDP, job growth, capital investment, technology advancement, and quality of life is unmatched, unsurpassed and unequalled. I realize this seems a bit altruistic and sounds like I am talking about Utopia. But I am not. We can and should strive through local, state and national efforts to seek to establish an economic mentality that is strategically focus on entrepreneurship and authentic organic economic growth at the community level.*

- 🦋 *Sustainable entrepreneurship = economical, social, ecological aspects → economical + social = fair, economical + ecological = viable, social + ecological = livable → fair + viable + livable = sustainable.*
- 🦋 *Sustainable entrepreneurship is business success through sustainability.*
- 🦋 *Sustainable entrepreneurship is “how opportunities to bring into existence future goods and services are discovered, created, and exploited, by whom, and with what economic, psychological, social, and environmental consequences”.*
- 🦋 *A sustainable entrepreneur is the transformation of a regular entrepreneur in a combination of a social-green orientation through profit necessity realization for societal value achievement.*
- 🦋 *Sustainable development is the masterful balance of meeting our own needs without jeopardizing future generations’ ability to do the same.*
- 🦋 *Sustainable development is the situation of holding our world in trust for our children.*
- 🦋 *The greatest threat to our planet is the belief that someone else will save it.*
- 🦋 *The best way to predict the future is to create it.*
- 🦋 *I don’t want to protect the environment. I want to create a world where the environment doesn’t need protecting.*
- 🦋 *What is the use of a house if you don’t have a decent planet to put it on?*
- 🦋 *It’s not too late at all. You just don’t yet know what you’re capable of.*
- 🦋 *There is not such thing as “away”. When we throw anything away it must go somewhere.*
- 🦋 *Today’s problems cannot be solved if we still think the way we thought when we created them.*
- 🦋 *You cannot get through a single day without having an impact on the world around you. What you do makes a difference, and you have to decide what kind of difference you want to make.*

Πηγή: <https://www.google.gr/> (29/8/2017)

